БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылла үндезилетинген

ШЫН

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955 АПРЕЛЬ 13 СРЕДА № 75 (3269)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ: 1942 чылдың май 26-дагы англи-совет керээниң дугайында 1944 чылдың декабрь 10-дагы Француз-Совет керээ дугайында (1 арын).

ПАРТИЯНЫҢ КЫЙГЫРЫЫ-БИЛЕ КӨДЭЭЖЕ (1 арын).

ДЕЛЕГЕЙГЕ БЫЖЫГ ТАЙБЫҢ ДЭЭШ! (1 арын).

Кара-хөрзүннүг эвес төп куржагның областарының болгаш автономнуг республикаларының кедээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралы (2 арын).

Т. Хертек.—Чаа хүлээлгелер (2 арын).

Б. Өлзей. — Кедээ Советтер ажылдакчыларының семинары (2 арын).

М. Сынаа. — Өредилге түнелги чүүү көргүскенде (2 арын).

М. Часкым. — Культура-чырыдышкын албан черлериниң ажылын экижидер (3 арын).

В. Санчы. — Башкының кызымаккай ажылы (3 арын).

П. Яхлаков. — Шылгарангай тиилелге (3—4 арынар).

Совет-польша экономиктиг кады ажылдажылга (4 арын).

Кыдат биле Чехословакияның аразында садыг дугуржулгазын кылганы (4 арын).

Улустар аразының дүшкүүрүүг чоруктарын кошкадыр талазы-биле Азия чурттарының конференциязы (4 арын).

ЭРГЕЖОК ЧУГУЛА БАЗЫМ

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели 1942 чылдагы англи-совет керээни болгаш 1944 чылдагы Француз-Совет керээни күш чок болдурар дугайында саналдарны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга көөрү-биле киирген. Бо хемчег Англияның болгаш Францияның политиказында сөөлгү үеде болган өскерилгелер ужурундан болдунган.

Боттарынга алган хүлээлгелеринге удурланыштыр Англияның болгаш Францияның чазактары Барыын Германияны катап чепсеглээрин болгаш ону Совет Эвилелинге удур угланган шериг бөлүглежишкиннеринче киир тырттарын баш бурунгаар көрүп турар париж дугуржулгаларынга ат салган. Француз болгаш англи парламентилер ол дугуржулгаларны чүүлдүг деп көрген. Герман милитаризмниң катап төрүүнери Европага чаа байдалды тургузар болгаш Англияның база Францияның даштыкы политика байдалын өскертир: ол күрүнелер ССРЭ-ниң эвилелчилериниң герман милитаризмниң эвилелчилери болуп шилчиир дээрзин көрбейн барып болбас.

Гитлерлиг Германияга болгаш ооң Европада сүлчээчилеринге удур дайынга эвилел дугайында, дайын сөөлүнде кады ажылдажылга болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында англи-совет керээ 1942 чылда, кажан гитлержи бөлүглежишкинге удур улустар ниити дайынга — Рурнуң шериг үлетпүрүүнүн баштыннарының эрге-ажыктарынга дүүштүр бүгү делегейни ханга бораарын кыжаныг турган гитлерлиг Германияга удур кадыг-дошкун демиселди чорудуп турда ат салдынган турган. Бир эвес герман агрессияның катаптаар чоруун болдурбазынга бүгү аргалар кылдынар болза, чүгле ынчаарда Европага тайбың болгаш айыл чок чорук камгалатынган туруп болуру дайын чоруп турда-ла билдингир апарган турган.

Ынчангаш Англи-Совет керээде Англия-биле Совет Эвилели «Германия азы Европага агрессия чорударынга ооң-биле харылзашкан өске кандыг-даа күрүнелер агрессия кылырын болгаш тайбың чоруктуг үрээрин катаптаар аргажок болдурар төлээде боттарының эргезинде турар бүгү хемчегларни дайын чорудулгаларының доозулганының сөөлүнде ап чорударларга деп бижээн турган. Дугурушкан талаларның кайызы-даа дугурушкан өске талаг удур угланган кандыг-даа эвилелдежишкин кылбас болгаш кандыг-даа бөлүглежишкиннерге кирбес хүлээлгелерни боттарынга алган.

Герман милитаризмни катап төрүүндүрер талазы-биле Англияның чагырыкчы бөлүктериниң чорудуп турар политиказы ол керээден үнүп турар хүлээлгелерге үндезин удурланчып турары шуут тодыр. Херек кырында Англияның ат салганы париж дугуржулгалары он чыл мурнунда Европага фашистиг «чаа чуруму» албадап тургузуп, герман агрессияның чемижи болу берген элээн каш европа чурттарының дээп болбас эргелерин болгаш хамаарышпас чоруун узуткан турган мурнундагы гитлержи генералларның командылалы-биле фашистиг шеригни катап төрүүндүрерин баш бурунгаар көрүп турар. Париж дугуржулгаларынга дүүштүр мурнунда Гитлериң эжелекчи походтарынга чепсек бүдүрүп турган Барыын Германияның үлетпүрү чепсек бүдүреринче база катап шилчитинер. Чаа фашистиг шеригни амгы үениң чепсээниң бүгү хевирлери-биле, ооң иштинде атомнуг чепсек-биле үрдүндүр чепсеглээри көрдүнген. Ол чорук Европага хыдыкчы дайынның айылын улгаттырар, Европаның улустарының айыл чок чоруун үрээр.

1944 чылда чардынган эвилел болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында француз-совет керээ гитлерлиг агрессияга удур маадырлыг демисежиш турган Францияның болгаш Совет Эвилелиниң улустарының эң эки оолдарының ханы-биле бызыглатынган. Ол керээ өзугаар ССРЭ биле Франция Германиядан тыптыр кандыг-даа чаа айыылды чок кылырынга бүгү эргежок чугула хемчегларни кады ап чорудар, Германияның талазындан агрессия кылыр кандыг-даа чаа оралдажыышкынны аргалыг болдурар ындыг өөделиишкиннерге шаптыктаарын хүлээнгеннер. Ам ындыг айыыл барыын талакы күрүнелериниң, ооң иштинде Францияның чазактары париж дугуржулгаларынга ат салганының, а оларның парламентилери ону чүүлдүг деп көргениниң түнелинде Европага база катап көстүп келген.

Париж дугуржулгаларын өзугаар Франция катап төрүүнүп турар герман милитаризм-биле шериг эвилелинге кирер болгаш ооң-биле кады ССРЭ-ге удур угланган шериг бөлүглежишкинин тургузар. Ынчангаш Францияның чазаа Француз-Совет керээ өзугаар герман агрессияны болдурбазынга-даа, ССРЭ-ге удур угланган шериг эвилелдежишкининге кириишпезинге-даа хамаарыштыр бодунун эвилел хүлээлгелерин каржызы-биле үреп турар. Францияның чагырыкчы бөлүктери ооң-биле француз-совет керээни шыйыш каавындып турары билдингир эвес чүве бе?

Барыын Европада, ылаңгыя Англияда болгаш Францияда париж дугуржулгалары кандыг удурланыышкынны болдуруп турары билдингир. Герман милитаризмни катап төрүүндүрерин политиказынга удур, барыын герман өжээн негекчилери-биле агрессчи шериг эвилелин тургузарынга удур улусчу шимчээшкиннериниң чалгыы чер болганда көдүрлүп үнген. Париж дугуржулгалары ам дээреде күштүг болбаан болгаш боттандыртынмаан турда болуушкуннарның каргыштыг хөгжүлдезин доктаадыр, дайынга белеткели шаптыктаар арга ам-даа бар дээрзин улустар медереп билип турар.

Англияның болгаш Францияның улустары ССРЭ-биле чаңчыл болган эвилелди камгалап артырарын улам улуг ужуруузалыг деп санап турар. Францияның Коммунистиг партиязының ТК-зының Чиңгине секретары Морис Торез калбак демократтыг бөлүктериниң күзел-соруун илеретпишаан, «биске, французтарга, француз-совет керээ айыыл чок чоруктуг болгаш тайбынның солутунмас фактору болур; ол болза, бистиң чуртувустуң хөделиишкиннериниң хостуунун, ооң ажыктыг тускай догунналашкынының, дайынырак Германия-биле Францияның кожа-белбээ туруп турарының кол үүлү болур» деп демдеглээн.

«Керээлер сагытынган турар ужурлуг» —бо болза, улустар аразының эргелериниң кол принциви болур. Күрүнелер аразында бар болуп турар керээлер кайы-бир саңдарлыг бөлүктериниң туразы-биле чүгле хоозун арын чаашкынынче хуулар чорукту болдуруп болбас, ону ажыглаш алгаш ук бөлүктер боттарының ол дугуржулгаларга үндезин удурланчыш турар политиказының херек кырында угланыышкының хөй-ниитиден чажырып болурлар.

Францияда болгаш Англияда чамдык кижилер харугда ийи сандайга олурарын күзеп турар: бир талазында, барыын герман милитаристер-биле ССРЭ-ге удур угланган шериг керээни чарар, а өске талазында, катап төрүүнүп турар герман айыылдың мурнунга Англияның болгаш Францияның айыыл чок чоруун камгалап турар Совет Эвилели-биле керээни камгалап артырар. Ынчалза-даа «кым бир кижиге удур кандыг-бир чүвени белеткеп болгаш ол-ла үеде бодун ооң өөнүү кылдыр чарлап болбас. ССРЭ-ге удур немец армияны белеткеп тургаш, ооң-биле кады бодун ооң эвилелчизи кылдыр чарлап болбас» деп бир француз политиктиг ажылдакчы чөптүү-биле чугаалаан.

Совет Чазак 1942 болгаш 1944 чылдарда Англияның база Францияның ССРЭ-биле чарган керээлери герман милитаризмни катап төрүүндүрериниң, бодунун эң долу илерээшкинин париж дугуржулгаларындан алган политиказы-биле дүүшпес дээрзин Англияның болгаш Францияның чазактарынга каш удаа сагындырып келген. Мындыг байдалда айытынган керээлер боттарының ужур-дузазын чидирер болгаш эрге-ажык барымдаалап чардынган керээниң сорулгаларынга бараан болуп шыдавас деп Совет Чазак демдеглеп турган.

Эрткен чылдың декабрь 16-да Францияның чазаанга болгаш декабрь 20-де Англияның чазаанга Совет чазактың ноталарында айытынган керээлерге холбаштыр тургустунган байдалдың анализи бердинген болгаш Совет Чазак ындыг байдалбиле эптежи албас база ол дугайын совет улуска-даа, Францияның болгаш Англияның улустарынга-даа ажыы-биле дыннатпайн барып шыдавас дээрзи демдеглетинген турган.

1942 чылдагы Англи-Совет керээ болгаш 1944 чылдагы француз-совет керээ Европаның айыыл чок чоруунун фундаментизинге баштайгы даштарны салган. Европага дайын сөөлүнде политиканың чугула сорулгазы болза, агрессияның катап тургустунун келирин болдурбас сорулга-биле бүгү европа күрүнелериниң күжениишкиннерин оларның хөй-ниити-политиктиг системаларындан хамаарылга чокка каттыштырары болур деп олар тодараткан.

Англияның болгаш Францияның чазактары бодунун илерелин англи-совет болгаш француз-совет керээлерде тыпкан ол политикага үндезин удурланчып турар орукче кирген. Олар герман милитаристериниң киржилгези-биле ССРЭ-ге удур угланган шериг бөлүглежишкиннерин тургузуп, ону күрүнелериниң хөй-ниити тургузуунун янзы-бүрү чоруунга чылдак каккан хоозун болгаш буруу шаптырган чулчуруушкуннар-биле шынзыдарын оралдажып турарлар.

Совет Эвилели болгаш Европаның тайбынга ынакшылдыг өске-даа чурттары Англияның болгаш Францияның чазактарының чорудуп турары ол политикага киржилге чок артып калып шыдавазы билдингир. Совет Эвилели Европада тургустунган чаа байдалдарга холбаштыр болунуң түннелдерин үндүрбейн барып шыдавас. Европада тайбынга ынакшылдыг чурттар боттарының айыыл чок чоруунун дугайында сагыш салыышкынын улам күштелдирер, боттарының күчүзүн улгаттырар, ол сорулгаларны боттандырарынче угланган күжениишкиннерни каттыштырар.

Англи-Совет болгаш Француз-Совет керээлерин ап көөрге, олар Совет чазактың ол дугайында каш удаа сагындырып келгени ышкаш париж дугуржулгаларын күштүг болдурганы-биле балай шыйдынар болгаш ооң-биле боттарының утказынынарын, ужур-дузазын чидирер.

Совет кижилер улустар аразының чаа байдалындан үнүп турар болгаш агрессчи планнарны боттандырарынга удур демиселче, Европага тайбыңны камгалаарынче угланган Совет чазактың бүгү хемчегларин иэни-биле деткип турар.

(Апрель 10-дагы «Правданың» мурнуку үүлү).

ПАРТИЯНЫҢ КЫЙГЫРЫЫ-БИЛЕ КӨДЭЭЖЕ

Бүдүрүлгечилер колхозтарга ажылдаар күзелин илередип турар

ЛЕНИНГРАД. Колхозтарга удуртур ажылдарже 30 муңдан эвээш эвес ажылдакчыларны шилип чорударының дугайында Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шиитпирин бүдүрүлгелерде, албан черлеринде, эртем-шинчилел болгаш өөредилге черлеринде чугаалажып турар. Ол шиитпирни ленинградчылар изин-биле деткивишаан, хожудан каап турар колхозтарга дузалажы көргүзер күзелин илередип турарлар. Үлетпүр талазы-биле мөөнетинген дуржулгаларын олар кедээ ажылагыйга бээринге белеткеннер.

Ревоостровскиниң "пес фабриказының коллективиниң хуралынга фабриканың директору А. И. Нарышкина сес алгаш, колхозче чоруур күзелин илереткен. Ол дуржулгалыг бүдүрүлгечи, эки организатор. Ооң удургулгазы-биле фабрика бир дең-дески ажылдап, күрүне оналгазын ажыр күүседип турар, кончуг эки шынарлыг продукцияны берип турар. Эш Нарышкина кедээ ажыл-агыйны билир. Ада-чурттуң Улуг дайынының үезинде ол ийи чыл иштинде Ярославль областың колхозтарының бирээзинге даргалап турган.

Ленинский районга, 4-кү холодильникке, «Кызыл треугольник», Киров аттыг транспорттуң чүк кедүртүр дериглериниң заводтарынга болгаш хөй-хөй бүдүрүлгелерге ажылчы чоннарның хуралдары болган. Колхозтарже удуртур ажылдарга баар күзелин СЭКП-ниң Ленинский райкомунун киллис эргелекчизи И. В. Виноградов илереткен. Ол Киров аттыг кедээ ажыл-агыйның коммунистиг дээди школазын доосканы. Ол үр үениң дургузунда колхоз даргазы, райсоветтиң күүскомунун кедээ ажыл-агый киллизинин эргелекчизинге ажылдап чораан. № 4 холодильниктиң коллективинин хуралынга партия бюрозунуң секретары И. Я. Телешов чүве чугаалаан, ол улуг дуржулгалыг болгаш организатор арга-мергежилдиг. Ол база колхозче ажылдаар күзелин илереткен.

Хоорайның Сталинский, Невский, Кировский болгаш өске-даа районнарының бүдүрүлгелеринге хуралдар болган, он-он эң эки бүдүрүлгечилер колхозтарга удуртур ажылдарга баар күзелдерин илереткеннер.

(СЭТА).

ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВУЛЕЛИНДЕ

1942 чылдың май 26-дагы Англи-Совет керээниң дугайында

1942 чылдың май 26-да «Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң болгаш Великобританияның Каттышкан Ханаан чериниң аразынга гитлерлиг Германияга болгаш ооң Европада сүлчээчилеринге удур дайынга эвилел дугайында база дайын сөөлүнде кады ажылдажылга болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында керээ» чардынган турган. Ол керээни өзугаар Англия болгаш Совет Эвилели чаа герман агрессияның болу бээрин болдурбазынга бүгү хемчегларни кады ап чорудар, кандыг-даа эвилелдежишкиннер тургуспас болгаш дугурушкан талаларның кайы бирээзинге удур угланган кандыг-даа сүлчээлерге кирбес хүлээлгелерни боттарынга алган.

Бодунга алган хүлээлгелеринге чөрчүштүр Англияның чазаа Барыын Германияны катап чепсеглээрин болгаш ону Совет Эвилелинге удур угланган шериг бөлүглежишкининге киир тырттарын баш бурунгаар көрүп турар париж дугуржулгаларынга ат салган, а англи парламент ону чүүлдүг деп көрген.

1942 чылдагы Англи-Совет керээ өзугаар Англияның болдунга алган хүлээлгелериниң дорт үрээшкини болур Англияның ындыг хөделиишкиннерин барымдалаш, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели Совет Чазактың Англияның чазаанга 1954 чылдың декабрь 20-деги болгаш 1955 чылдың февраль 28-теги ноталарында айытынган туружунга дүүштүр 1942 чылдың май 26-да чардынган айытынган англи-совет керээни күш чок болдурар дугайында саналды ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга көөрү-биле киирген.

1944 чылдың декабрь 10-дагы Француз-Совет керээниң дугайында

1944 чылдың декабрь 10-да «Совет Социалистиг Республикаларның болгаш Француз Республиканың аразынга эвилел база бот-боттарынга дузалажылга дугайында керээ» чардынган турган. Ол керээни өзугаар Франция болгаш Совет Эвилели Германиядан тыптыр кандыг-даа чаа-айыылды чок кылырынга бүгү эргежок чугула хемчегларни кады ап чорудар, Германияның талазындан агрессия кылырынга кандыг-даа чаа оралдажыышкын кылыр арганы болдурар ындыг хөделиишкиннерге шаптыктаар, дугурушкан талаларны кайы бирээзинге удур угланган кандыг-даа эвилелдежишкин кылбас болгаш кандыг-даа сүлчээлежишкинге кириишпес хүлээлгелерни боттарынга алган.

Бодунга алган хүлээлгелеринге удурланыштыр Францияның Чазаа Барыын Германияны катап чепсеглээрин болгаш ону Совет Эвилелинге удур угланган шериг бөлүглежишкининге киир тырттарын баш бурунгаар көрүп турар париж дугуржулгаларынга ат салган, а француз парламент ону бадылаан.

1944 чылдагы Француз-Совет керээ өзугаар бодунга алган хүлээлгелериниң дорт үрээшкини болур Францияның ындыг хөделиишкиннерин барымдалаш, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели Совет Чазактың Францияның Чазаанга 1954 чылдың декабрь 16-дагы болгаш 1955 чылдың март 18-теги ноталарында айытынган туружунга дүүштүр 1944 чылдың декабрь 10-да чардынган айытынган Француз-Совет керээни күш чок болдурар дугайында саналды ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга көөрү-биле киирген.

Делегейге быжыг тайбың дээш!

Шыңгыы сагындырыг

АШХАБАД. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазы Туркменистанның хоорайларында болгаш суурларында эгелээн.

Чарджоу районнуң Киров аттыг колхозунун хову турлаанга беш бригадаларның тараажыларының хуралы болган. Бир дугаарында бригадир Б. Овезов сес алган.

— Тайбынга ынакшылдыг бүгү-ле кижи төрелгетен тайбыңның камгалалында турып турар, атомнуг болгаш водородтуг чепсектиң курлавырларын чок кылырын, база ону бүдүрерин хоругдаарын негеп турар—деп ол чугаалаан. Империалистерниң чимзениишкиннеринге харыы кылдыр болувустун күш-ажылывыс-биле бистиң Төрээн чуртувустун күчүзүн улам туруштуг быжыглаар бис.

Туркмен ССР-ниң Эртемнер академиязынга болган хурал улуг кедүрлүүшкүнүг эрткен. Илеткел соонда биология эртемнериниң кандидады Н. Т. Нечаева чүве чугаалаан. Ооң чугаалазаны:

— Совет Эвилели бодунун бүгү турып келген үезинин дургузунда тайбың дээш өлүг болгаш чайгылыш чок демиселчи бодун келген. Туркменистанның эртемденнери биолер бүгү совет улус-биле кады агрессорларның кем-херектиг үүлгедиглерин болдурбас дээш миллион-миллион кижилерге өлүм-чидимни таварыштырар атомнуг дайынны баш удур болдурбас дээш демиселжир бис.

(СЭТА).

Дайынның оруун туй тудар!

СМОЛЕНСК. Смоленскиниң кедээзинин ажыл-ишчилери боттарының холдарының үжүктери-биле атомнуг дайынга белеткелди болгаш чепсегленишкиннерни соксадыр деп улустарның негелдезин быжыглап турарлар. Чер болганда хуралдар болуп турар, ол хуралдарга колхозчулар болгаш механизаторлар Совет чазактың улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадырынче болгаш күрүнелериниң тайбың турарынче угланган тайбынга ынакшылдыг политиказын боттарының деткип турарының дугайын илередип турарлар.

Ярцевский районнуң «Советтериниң 7 съездизи» колхозунуң ажыл-ишчилери боттарының клубунга Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң атомнуг дайынның белеткелинге удур Кыйгырыын чугаалажып көргеннер. Колхозчу Аладьев бир дугаарында сес алган. Ооң чугаалааны болза:

—Үш дайыннарны көрген мен, ол кижи төрелгетенге кайы хире ажыг-човуланы чедирерин эки билирмен. Ам улустарның ханынга шөртейтир семирээн америк империалистер дайын-биле кыжаныр, атомнуг чепсекти сегирип ап турар-дыр. Бистер тайбыңның кижилери тайбыңны туруштуг болгаш үргүлчү камгалаар бис, бисти атомнуг бомба-биле коргудуп шыдавас. Ону империалистер болгаш оларның дузалакчылары билзиннер.

(СЭТА).

Күш-ажылчы салыышкынывыс

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Бюрозунун Кыйгырыының адаанга ат салыышкының чыылдырар дугайында Тайбың камгалалының Совет комитединиң резолюциязын Эрзин районнуң ажылчы чоннары патриотчу улуг кедүрлүүшкүн-биле деткип, Төрээн чуртунуң чечектелиишкинниг күчү-шыдалын улам быжыдарынга могаг чок күш-ажылын илередип турар. Апрельдиң 1-ден эгелээш, районнуң бүгү девискээринде массалыг хуралдар калбарган.

Атомнуг болгаш кижилерни массалыг узуткаарының өске-даа чепсектерин бүдүрерин хоругдаар дугайында адын салган кижилер районда чүгле баштайгы беш хонукта безин 1400 ажып турар. «Чаа орук» колхозтуң төвүнге болган хөй кижи киржикчилиг хуралга хову ажылының бригадири эш Доландайның чугаалааны болза:

— Совет Эвилелинге баштаткан тайбыңның болгаш демократияның лагери улам-на быжыгып, делегейде ооң ат-алдары калбарып турар. Дайынны күзевес бис, а дайзын халдап келзе, аңаа өлүмнүг харыыны бээринге бистиң улус белен. Мээн бригадамда быжыглатынган 380 гектар тарылганы 8—9 хүннер иштинде бедик агротехниктиг негелделер өзугаар доозуп шыдаар бис. Ол болза, тайбың камгалалының херээнге бистиң күш-ажылчы үлүүвүс болур.

«Кызыл сылдыс» колхозтуң чылгы фермазының эргелекчизи эш Маажа бо чылын төрүүнер кулун бүрүзүн менди алырын хүлээнген (фермада төрүүр бе 300 ажыг). «Сталинчы орук» колхозтуң кадарчызы эш Кара-оолдуң хою хүр кыштаглаан, төрүүнген хураганнары шупту менди. Ол бодунун кадалында 200 хоюнун бирээзинден-не 2 килограмм дүктү алырын хүлээнген. «Коммунизмче орук» колхоз часкы хову ажылынга белеткелин чогуур өйүнде доосканы. Бригадир эш Арапчаа бодунун бригадазында тараа культураларының 350 гектар шөлүнүң гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 16 центнер дүжүттү өстүрүп, ажаап алырын хүлээнген.

Казань университединде

КАЗАНЬ. Кичээлдер соонда В. И. Уляновов (Ленин) аттыг Казань университединиң акт залынга эртемденнер, студендилер, аспирантылар, башкылар база физика-математика болгаш биология-хөрзүн факультеттериниң лаборантылары чыылган. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынларын чыылдырарының хуралынга Совет чазактың тайбынга ынак даштыкы политиказын олар изин-биле үүлүүнгенин илередип, тайбыңның дайзыннары —дайынның америк-англи кыпсыкчыларының дугайында киленизашкын болгаш хорадаашкын-биле чугаалап турганнар.

Империалистер эртемниң болгаш кижи төрелгетеннің угаан-сарыылының хамык чогаадылгаларын чок кылырын күзеп турар. Чаа хоозураашкыннарның халаныче улустарны киирерин оралдажып турар далай ындының атомчуларын аксеткилдиг кижилер шуптузу буруу шаап турар. Атомнуг чепсекти хоругдаары дээш идепкейдиг демисежир херек. Ур болгаш быжыг тайбын дээш демиселге Төрээн чуртун күчү-шыдалын быжыдарынга совет эртемденнер бүгү күштерин, билиин болгаш дуржулгазын бээр.

Казаньның дээди өөредилге черлериниң эртем ажылдакчылары болгаш студентилери Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга боттарының аттарын чаңгыс эп-сеткил-биле салып турар.

(СЭТА).

Тайбың тиилээр

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Вена Кыйгырыының адаанга ат салыышкыны Тоожу районда улам калбарып турар. Атомнуг дайынны болдурбас, массалыг узуткаашкынларының өске-даа чепсектерин бүдүрериң хоругдаар дээш адын салганнар каш-ла хүннер иштинде 1330 ашкан. Хөй кижи киржикчилиг хуралдар чер болганда үргүлчүлеп турар.

Азас кедээ Советтиң хамаатызы эш Волкованың чугаалааны болза: —Мээн үш оглум фашистиг Германияга удур Ада-чурттуң Улуг дайынынга баргаш, ооң эзи келбээн. Атомнуг дайынга удур мен — деп адын салган. «Май бири» кедээ ажыл-агый артелиниң колхозчузу, алды уругларының иези эш Пчеймен, америк-англи агрессорларга удур килеиин илереткеннер, үптекчи ханныг дайынга удур алын салырынче иелерни кыйгырган.

Тоора-Хем кедээ Совединде хөй уругдуг эш Скобеева мынча дээн:—Мээн ашаам 1941 — 1945 чылдарның Ада-чурт дайынынга өлген. Уругларымны кижизидериннге биче эвес бергелерге таваржып чордум. Эжелекчи дайынны болдурбас бис. Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи эш Пастухов, болгунун аныяк назынында инвалид болганын хомудап чугаалаш, Кыйгырыгның адаанга адын «Дайынны тайбың тиилээр» — деп салган.

Кара хөрзүннүг эвес төп куржагның областарының болгаш автономнуг республикаларының көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралы

Кара хөрзүннүг эвес төп куржагның областарының болгаш автономнуг республикаларының көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чөвүлел хуралы апрель 7-де Москвада хаглынганын моон мурнунда-ла дыннаткан болгай.

Сөөлгү түннел хуралга кылган бодунуп чугаазынга СЭКП Төп Комитединиң бирги секретары эш Н. С. Хрущевтүң чугаалааны болза:

Бо индирден хөй-хөй кайгамчыктыг кижилер санал бергиледи. Олар тараа, картофель, лён, ногаалар, а ол ышкаш сүт, эвт болгаш көдээ ажыл-агыйның өскедаа продуктуларын бүдүрерин көвүдедиринге кара хөрзүннүг эвес төп куржагның колхозтарында болгаш совхозтарында бар улуг аргаларның дугайын чугаалаалыр. Смоленск областан эш Желонованың, Калинин областан эш Нидованың, Москва областан эш Арепьевтиң, Рязань областан эш Ефремованың, Иваново областан комсомолчу эш Яничкинаның, бо чөвүлел хуралының аалчылары болуп турар Украинаның көдээ ажылагыйының мурнакчылары эштер Щербинаның болгаш Саухтүң база оон-даа өске хөй-хөй кижилерниң саналдарын шуптувус улуг кичээнгей-биле дыннадывыс. Чер болгаш мал ажылының шак ындыг мастерлери бистиң чүртүвуста он-он болгаш чүс-чүс мөң. Бисте эки колхозтар болгаш совхозтар, бүдүн районнар эвээш эвес. Оларның дуржулгазын бүгү хемчегле-биле пропагандалаар болгаш бүдүрүлгеге нептередир херек.

Удуртукчулары ТК-ның Пленумнарының шиитпирлерин шыны-биле билгеи болгаш колхозтарда, МТС-терде база совхозтарда дириг-организаскы ажылды өзүлүг сегирип алган чамдык областар таарымчалыг түннелдерни чедип алган. Колхозтары эрткен чылдың дургузунда инек бүрүүнден сүт саалдазын 412 килограммга көвүдеткен Рязань областы чижек кылдыр көргүзүп болур. Кара хөрзүннүг эвес куржагның өске областарынга көөрде бо область бо чылын база-ла эң бедик көргүзүглерлиг чоруп олурар. Партияның Рязань обкому шын орукта туруп алган болгаш оон секретары эш Ларионов хайныышкынныг ажылдап турар деп санап турар мен.

Ынчаарга бөгүн мен кол нургулайында таарымчалыг фактыларның дугайын чугаалавайн, харын кара хөрзүннүг эвес төп куржагның областарының болгаш автономнуг республикаларының алаан хөй удуртукчуларының аргажогунуң дугайын чугаалаайн.

СЭКП Төп Комитединиң Пленуму чыл бүрү 10 миллиард пудтан эвээш эвес тараааны алыр чорукту хандырар деп сорулганы доктаатканын билир болгай силер. Ол дээрге кончуг улуг болгаш харыысалгалыг сорулга. Ол сорулга бистиң иштивистен кижи бүрүзүн үргүлчү хайныктырып, бүгү совет кижилерни бурунгаар кыйтырар ужурлуг. Ону боттандырар дээш демисел—көдээ ажыл-агыйны көдүрер талазы-биле бистиң бүгү ажылывыста кол болгаш шиитпирлиг үүл. Ол сорулганың дугайын уттуп, оортан чайлап, үүгле чангыс чугаалаар-биле кызыгаарлатынып чоруур кижи амыдыралчы чугула ажыл-хереги чулчуруушкунга дүжүргени ол болур.

Тараа бүдүрерин канчап 10 миллиард пуд чедирер бис? Ол айтырыгга үзе харыыны СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлери берип турар. ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлериниң күжү чүдел дээрге бүгү улустуң ол сорулгазын шиитпирлээриниң оруктарын, тараа бүдүрериниң өзүлдезин чүүн күсели-биле хандырза чогуурунуң толаргай үнер дестерин, а ыланыларга — бүгү шедерге дүжүттү бедилерин, дүжүт ажаан алышкынының үезинде чидиригни кызырарын, кур болгаш курукка черлерни шингээдирин, кукуруза тарылгаларын дыка калбартырын оларның айтып турарында.

Эш Н. С. Хрущев оон ынай көдээ ажыл-агыйны планнаарының практиказын өде тургуспайн турган ол сорулганы шиитпирлээр аргажогунуң дугайын чугаалаан. Бир эвес колхоз даргазының ажыл-агыйның турар черин барымдаалап турган, ону планнаар эргезин чок кылып каар болза, ынчан кандыг-бир чүвени кылыры берге. Кажан колхоз даргазынга арбай тары деп айтыышкын бээр болза, ол айтыышкынны ол үреп шыдавас, а арбайны гектар бүрүзүнденге үүгле 5 центнерни алырын билип тура-ла, ол культураны тарыырга экономика талазы-биле ажык чок деп чүвени биле тура-ла тарыыр ужурлуг. Колхоз даргазы болза ол культураның эң улуг- чаагай дүжүдүн алырын чедип алыр дээш орааллажыр болбайнаан, ынчалза-даа ол, колхозка тараа чыыдаларын улуу-биле көвүдедир аргаларны бербес. Ынчаарга ол-ла байдалдарга бир эвес эвээш дүжүттүг культураларны өске, эң дүжүттүр культуралар-биле солуур болза колхоз хөй өстап хөй тараааны ажаап алыр.

ТК-ның январь Пленуму планнаашкынының практиказын өскертприн эргежок чугула деп санаан. Планнаашкынының чаа чурумунуң дугайында СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң марта тускай шиитпирни хүлээп алган. Ынчаарга ол шиитпирлериниң ужур-утказын чер болганда шыны-биле билип апкан деп чугаалап болур бе? Ону ам-даа ынчаар чугаалап болбас деп эш Н. С. Хрущев демдеглээн. Хөй-хөй областарда болгаш районнарда планнаашкынның эрги системазындан халбактаныр чорук үргүлчүлеп, бо чылдан эгелээш-ле көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин дыка көвүдедиринге таарыштыр бүүгле аргаларны ажыглавайн турар. Бо дугайты СЭКП Төп комитединде бар болуп турар фактылар мындыг.

Сусанинский районнуң Сталин аттыг колхоз Костромэ области мурнакчыларының бирээзи болуп турар. 100 гектар ажыглалдыг черге көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрер талазы-биле СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаатканы минимумун 1960 чылдың дыка бетинде күүседир бүгү аргалар ол колхозта бар болуп турар. Ынчалдыг турбуже, ол областың «Северная правда» солунунуң март 8-те үнген номеринде чарлатынган колхозтуң ап чорудар хемчегларинде бүдүрүлгениң айытынган деннелин колхозка үүгле 1960 чылда чедип алырын көрүп турар. Оон туржук — тараа, эвт, сүт, чуургалар, дүк бүдүрери чергелиг ындыг чугула көргүзүглер талазы-биле планнаан үүгле 1960 чылга тургустунган! 1955 чылда болгаш оон дараазындагы чыдларда ол продуктуларны бүдүрериниң хемчээли көрдүнмейн турар.

Бир эвес мурнакчы колхоз ынчаар планнаар чүве болза, ортумак болгаш хожудан турар колхозтарга ол кандыг үлегер-чижектиг болур чүвел? деп чүвени эш Н. С. Хрущев онзалап демдеглээн. А бир тээ ол солунга чарлатынганда ындыг планны чогаадып кылырынга область организацияларының удуртур ажылдакчылары база киришкен деп болаар херек. Ындыг болганда олар планнаашкынның чаа чурумун шын эвес билип турарлардыр. Бир эвес партия обкомунуң болгаш райкомунуң секретарылары колхозка боттары баргылап, колхозчулар-биле беседалажып, оларның-биле сүмележип, агрономнар-биле, зоотехниктер-биле чугаалашкан болза олар планны шын тургузар талазы-биле колхозка дузалап болур турган ийик. Ындыг план өске колхозтарга база ажыктыг болуп, олар мурнакчы колхозтуң дуржулгазынган өөренип ап болур турган ийик. Ынчангаш Кострома области-ниң удуртукчулары планнаашкынның чаа чурумунуң дугайында шиитпирни амыдыраа чедир өзүлүг билбээни болгаш ол чугула ажылды шын чорудар талазы-биле колхозтарга дузалашпайн турары илден-дир.

Ынчаарга ол чангыс эвес болуп турар. Партияның Брянск обкому болгаш облкүүском планнарны шын тургузар талазы-биле колхозтарга тодаргай дуза көргүзериниң орнунга, харын ол ажыллы канцеляржы-бюрократтыг арга-биле чорудуп эгелээн. Март 18-те партия обкомунуң секретары эш Петухов болгаш облкүүскомнуң даргазы эш Дадонов партияның ТК-зының январь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырар талазы-биле хемчеглерни чогаадып кылырын март 25-ке чедир доозарын санаалдап турар бижикти районнарже чорутканнар. Март 18-те ындыг сүртенчиг директиваны берип турары, а март 25-ке чедир планнарны кирзин деп бүгү колхозтардан негеп турары ол ышкажыл! Ынчаарга кыска хуусаанның иштинде ол директива хөй-хөй колхозтарга безин четпес деп чүве кижи бүрүзүнге тодаргайдыр. Үүге боттарынарны боттарынар мегелетинип турар силер,эштер? Ол директиваның капсырылгазында колхозтарда хемчегларни оларны өзүгаар тургузар ужурлуг көргүзүглерниң данызын районнарга берген. Ол даныз он арынларны иштеп турар болгаш ийи мөң хире көргүзүглерлиг болуп турар. Партия обкомунуң секретары болгаш облкүүскомнуң даргазы директивага ат салып турган ол көргүзүглерни номчааны чегей-ле боор. Бир эвес олар кичээнгейлиг номчуп көрген чүве болза ындыг бюрократтыг бижикти чорутпас турганнар ийик.

Оон ынай эш Н. С. Хрущев Киров областың практиказындан чижекти көргүскен. Тараааны болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир талазы-биле хемчегларни чогаадып кылырда аная улуг алдагдалдары болдурган. Пятсколянский районнуң хемчегларинде 1955 чылда үүгле 20 мөң тонна тараааны алыры планнатынган, ынчаарга 1953 чылда ол районнуң колхозтары 21 мөң тонна тараааны ажаап алган болгай. Ынчаарга ону ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлериниң соонда ынчаар кылып турары ол ышкажыл!

Тараа бүдүрерин дыка көвүдедирин негеп турар ол шиитпирлерни эштериниң канчаар билип алганын көрүүнер. Буйский, Богородский, Лебяжский, Рожкинский районнарның хемчеглериндe тараа бүдүрерин көвүдедири база көрдүнмейн турар. Киров областың 10 районнарында 1955 чылда болгаш оон дараазындагы чыдларда кукурузаның шоолуг эвес тарылгазы төлевилетинген. Оон-биле кады кукурузаны үүгле силоска хереглээр кылдыр планнап турар.

Ындыг янзылыг чижектер Тула областың «Коммунар» солуну март 15-те Ефремовский районнуң «11-ги Октябрь» деп мурнакчы колхозунуң 1955—1960 чылдарда планын чарлаан. Ол планда 1960 чылга чедир чүс гектар ажыглалдыг черлерден эвт, сүт, чуургалар болгаш өскедаа продуктулар бүдүрери СЭКП ТК-ның Пленумунуң шиитпирлериндe төлевилетингениндeн дыка эвээш көрүнген. Ынчангаш ол солун ол шын эвес планны үлегерлиг план кылдыр пропагандалап турар!

Шак-ла ындыг планнар «Горьковская правда» болгаш өске-даа чамдык область солуннарында база чарлатынган деп чугаалап болур.

Горький болгаш Тула областар көдээ ажыл-агыйны хөгжүдеринге таарымчалыг байдалдарлыг, ынчалза-даа оларны багай ажылаан турар. Ол областарының колхозтары болгаш совхозтары сүттү, эвтти болгаш мал ажылының өске-даа продуктуларын дыка эвээшти бүдүрүп, тараа ажылагыйын хөгжүдер, картофельди болгаш ногааларны бүдүрер талазы-биле аажок хожудан турар. Чижээлээрге, Горький области-ска эрткен чылын инектен сүт саалдазы 1075 килограмм, Тула области-ска — 1165 килограмм болган. Картофельдиң болгаш ногааларның чавыс дүжүттерин ажаап алган. Бо фактылар болза партияның Горький болгаш Тула обкомнарының талазындан көдээ ажыл-агыйны удуртуп турарының байдалынга хамаарыштыр улуг дүвүрээзинни хайныктырып турар.

Эш Хрущев тараа курлавырларын долдурар дээш, а ындыг болганда мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дээш демиселге кукурузаның кол үүл болуп турарын онзалап демдеглевишаан, кукуруза тарылгаларын дыка калбартырының сорулгаларын тодаргай доктаап чугаалаан. Ол дугайы СЭКП ТК-ның Пленумунуң доктаалында эки чугаалатынган. Ынчалзажок ол дугайын дагындагын чугаалаар апаар, үүге дээрге хөй-хөй ажылдакчылар оон иштинде партияның чамдык обкомнарының секретарылары кукурузаның ужур-дузазын билбээннер, ол культураны тараа ажыл-агыйынга чамдык кожундак кылдыр көрүп, ону өстүрүп доруктурарынга хөөн чок ажылдап турарлар. Ажыл хереги ынчаар көөр чорукта улуг айыыл чажыртынып чыдар. Кукурузаны ындыг туруштардан көрүп турар обком азы райком секретары, колхоз даргазы, совхоз директору тараа бүдүрерин көвүдедириниң сорулгазын шиитпирдевес, а ындыг болганда мал ажылының продуктуларын бүдүрерин херектиг хемчээлге өстүрер чорукту хандырбас.

Калинин область эң хожудангайларының биреззи болуп турары билдингир болгай. Ол область тараа культураларының, картофельдиң, ногааларның чавыс дүжүттерин ажаап ап турар, ында мал ажылы сандаргай байдалда турар. Эрткен чылын аная бир инектен сүт саалдазы 898 килограмм болганын, а чүс гектар ажыглалдыг черлерге хамаарыштыр санаарга үүгле 29 центнер сүттү белеткээнин болгаш садын алганын чугаалаарга-ла четчир. Калинин областың хожудаашкыны болза партия обкомунуң көдээ ажыл-агыйны четпес удуртуп турарының түннели болуп турар деп эш Хрущев айыткан.

Бо чөвүлел хуралга СЭКП-ниң Калинин обкомунуң секретары эш Киселев санал берди. Ажыл-хереги ол канчаар эдип алырыл деп бодап турарыл, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирин ол канчаар билип алганыл?

Эш Киселев байдалдан үнер арга болза брюква өстүрүп доруктурарында кылдыр көрүп турар-дыр. Оон бодалы-биле алырга брюква мал ажылын кедүрүптер болуп турар. Ынчаарга ону партия обкомунуң секретары чугаалап турар-дыр! Бир тээ СЭКП ТК-ның Пленумунуң соонда безин сүттү болгаш эвтти брюквазын күселиби-биле алырын бодап турар болганда, ол тараааны болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дээш демиселче кижилерни канчап эдертип шыдаарыл? Канчаар-даа чугаалаарга Калинин области корнеплодтарның база брюкваның дүжүттери гектардан-на үүгле 30—40 центнер болуп турар! Брюквага идегел салыр кижи дээрге эшкинжи чок хемеге олурупкаш, шапкын хемнеп эжиндирип чорупкан кижи-биле дөмейлежир. Ону хемчигеш кайнаар-даа бол, туралаан черинче апаар...

Эш Киселев силер брюква тарып, инектен чылда 800—900 килограмм сүттү ап, чүс гектар ажыглалдыг черден үүгле 47 центнер сүттү бүдүрүп ап турунар, а маная санал берген эш Арепьев — Москва областың «Чаа амыдыралдың оруу» колхозунуң даргазы — кукуруза тарып, оортан тараааны болгаш силосту ап турар. Ол колхозта инектер тус бүрүзүнде-ле 3409 килограмм сүттү бергеннер, а чүс гектар ажыглалдыг черден сүт бүдүрери 600 центнерден ашкан! Бо сан медээлер боттарын боттары чугаалавайн турар деп бе?

Кукуруза дугайында айтырыг чаа айтырыг эвес деп чүвени эш Хрущев айыткан. В. И. Ленин совет эрге-чагырганың баштайгы чылдарында-ла чүртка тараа бүдүрерин кыска хуусаанның иштинде көвүдедир арганы берип турар культура болур кукурузаже онза кичээнгейни салып турган.

Бистиң партиявыстың Төп Комитеди 1930 чылда-ла кукуруза тарыыр шөлдерни 15 миллион гектар чедирер деп сорулганы салган. Ынчалзажок ынчан ол сорулга шиитпирлетинмээн. Ынчаарга ам бистер СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң салган сорулгазындан атказарлавас бис. Кукуруза—үүгле мал чеми тараа болур эвес, харын аъш-чемниң кайгамчыктыг культуразы.

Бистиң чамдык эртемденнеривис кукуруза дээрге кол нургулайында-ла мурнуучуктуң культуразы, оон өзүп үнер куржаа кончуг кызыгаарладыг, ол дээрге аажок хөй күш үнер культура дээр аянныг шын эвес болдарыны нептерединиң чугаалаар херек. Ол шын эвес. Ам бистер кукурузаны оон тараа кылдыр быжарын манаавайн сүт-быштак чемиштиг турда ажаап алыры ажыктыг деп санааш, кукурузага «хосталганы» берген бис. Ынчангаш ол культураны нептередириниң кызыгаарын дужүрген бис. Кукуруза Якутияга безин үнүп, чемниг баштарын берген дээрзиниң дугайында менде документ бар, эштер.

Эртемденнер болгаш практиктер кукуруза-биле ажылдай бээр болза, ырак эвес келиэ үеде бистер кукурузаның Совет Эвилелиниң бүгү девискээринге өзүп быжар болгаш эки дүжүттерин бээр ындыг серттарын алыр бис дээрзинге бүзүреп турар бис. Ол ажыл-херек дээрге кижиниң холундан хамааржыр.

Эш Н. С. Хрущев бодунуң чугаазының алаан хөй кезиин лён бүдүрерин көвүдедириниң айтырыгларынга хамаарыштырган. Киров, Кострома, Калинин, Калуга, Брянск, Горький, Смоленск болгаш кара хөрзүннүг эвес куржагның өске-даа алаан хөй областары лён өстүрүп доруктурарынга улуг дуржулгалыг деп чүвени ол демдеглээн. Ынчалзажок сөөлгү чылдарның дургузунда ол областарның хөй нургузунда лён ажылы сандаргай байдалда киргеи. Чижээлээрге, Киров область дайын мурнунда лённу 146 мөң гектарны тарып турган болза, а эрткен чылын — үүгле 46 мөң гектар болган.

Бурунгаа эрге-ажыктары лён ажылында хожудаашкынны узуткаарын негеп турар. Кара хөрзүннүг эвес куржагның колхозтары мурнакчы лёнчуларның дуржулгазынга даянып алгаш, лён бүдүрерин эң кыска хуусаанның иштинде кашдаа катап көвүдеп шыдаар.

Эш Хрущев оон ынай кара хөрзүннүг эвес куржагның колхозтарының, МТС-терниң болгаш совхозтарының картофель болгаш ногаалар бүдүрерин көвүдедиринге улуг рольдуун демдеглээн. Ол культураларны тарып өстүрериниң дөрбелчинуилаачак болгаш дөрбелчин аргаларын нептередири чангыс чылдың дургузунда безин оларны бүдүрери картофельге болгаш ногааларга хоорайларның болгаш үлетпүр төптериниң, а ол ышкаш үлетпүрүүң хереглелдерин долдур хандырып шылаар ындыг деннелди хандырар арганы бээр дээрзиниң дугайын ол чугаалаан.

РСФСР-ниң Совхозтар министерствозунуң база чер-черниң партия болгаш совет органнарының талазындан совхозтарны удуртуп турарында улуг четпестерни шыңгыы шүүгүмчүлээн. Кара хөрзүннүг эвес куржагның дыка хөй совхозтары 100 гектар ажыглалдыг черлерге хамаарыштыр ам-даа эвээш продукцияны берип турары санал шүүгүмчүлелдерге демдеглетинген. Ол дээрге бүдүрүлгени организастап турарының чавыс деннелиниң дугайын, совхозтарда бар курлавырларны багай ажыглап турарының дугайын хереченлеп турар. Ындыг турбуже, РСФСР-ниң Совхозтар министерствозу болгаш чер-черниң партия организациялары совхоз бүрүзүнүң ажылынче ханылап кирбейн, ажыл-агыйны хөгжүдериниң планнарын чогаадып кылыр талазы-биле оларга тодаргай дузаны көргүспейн, үлегерлиг совхозтарның дуржулгазын кошкак пропагандалап болгаш нептередип турар. Ол чүте ындыг болуп турарыл? Чүте дээрге Совхозтар министерствозунуң удуртукчулары саазындан, боттарының кабинеттериндeн чарлыр хөөн чоктар, совхоз черинге баар хөөнү чоктар.

Эш Хрущёв СЭКП ТК-ның Пленумунуң шиитпирлеринге дүүштүр белеткед системазын эде тургузар норукту дүрген доозарының эргежок чугулазын айыткан. Белеткед органнарының үрдүнчек штаттарын улуу-биле кызырары, белеткелдер хөрзөнге МТС-терниң ролүн болгаш харыысалгазын бедидери эргежок чугула.

Эш Хрущев көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көвүдеткени дээш мактал-шаннал системазының дугайын чугаалавышаан, ол мактал-шанналдарны чүс гектар ажыглалдыг черлерге көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүргениниң хемчээлериндeн шуут хамаарыштыр чорудар ужурлуг деп айыткан.

Кара хөрзүннүг эвес куржагның областарында ажыглатынмаан кайгамчык хөй курлавырлар болгаш боттарының андартынмаан кур черлери база бар деп эш Хрущев чугаалаан. Ындыг андартынмаан кур черлер дээрге миллион-миллион гектарларны эзлеп турар чайын андарар арыг черлер болуп турар. Чижек кылдыр бир эвес чайын андарар черлер эзлээн шөлдерге кукуруза тарыыр болзувусса, чүс-чүс миллион пуд тараааны болгаш хөй-хөй силосту немей ап шыдаар ийик бис.

Эш Н. С. Хрущев колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга удуртур кадрларны шын шилип алырының айтырыгларынга онза кичээнгейни угландырган. МТС-терже, колхозтарже болгаш совхозтарже шынап-ла эң мурнакчы, политика талазы-биле бышкан, ажылга боттарын эки кылдыр көргүскен эштерни чорудар ужурлуг деп чүвени ол онзалап демдеглээн. Эрткен чылын МТС-терге барып ажылдаары-биле чамдык төлеп чок ажылдакчыларзы сүмелеп турган Москва области-ниң болгаш Москва областың партия организацияларын эш Хрущев шыңгыы шүүгүмчүлээн. Ындыг кижилерни кым сүмелеп турганын тодараткаш, бурууулгаларга хемчег хүлээдир херек деп эш Хрущев чугаалаан. Эрткен чылын болдунган алдагдалдарны СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң шиитпирин өзүгаар колхозтарда удуртур алган дужаалдарже мурнакчы ажылдакчыларны шилип алырын чорудуп турар амгы үеде канчап-даа катаптап болбас ужурлуг.

Колхозтарда удуртур ажылче ажылга быжырымчалыг, көдээже партияның өзүлүг чорутканнары, ажылчын ангының чорутканнары болуп, көдээ ажыл-агый талазы-биле партияның шиитпирлерин күүседиринче эр, хөрөөжен колхозчуларны организастап шыдаар арганыг шак ындыг толептиг кижилерни сүмелезе чогуур.

Түннелинде эш Н. С. Хрущев көдээ ажыл-агыйны улам ынай көдүрериниң хөрөөнге организакчы ажылдың шиитпирлиг ролюнун дугайын чугаалаан. Бистер амыдыралды хандыр өөренир, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезин өөренир ужурлуг бис деп ол айыткан. Бистиң кадрларывыс мурнакчы кижилерден, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң чаартыкчыларындан чүткүлдүг өөренип, эртемниг болгаш мурнакчы дуржулганың чедип алымшкынының белгилери-биле боттарын болгаш өскелерни байыдары чугула. Бистин чер-черде удуртукчуларывыс нинти директиваларны болгаш айтыышкыннарны эвээшти бергилээш, шуут колхозтарда, МТС-терде, совхозторда, бригадаларда болгаш звеноларда кижилер-биле дириг организакчы ажылды хөйну кылып, ол ажылда кижи бүрүзүнге чедип барып турары эргежок чугула. Бистиң удуртулгавыстың күжү ында Бистиң бүгү кадрларывыс херек кыраанда хайныышкынныг ажылдап, дааскан ажыл-хереги күүседиринге инициативазын илередир ужурлуг.

Чугаазын дооспушаан, эш Н. С. Хрущевтүң чугаалаары болза:

— Көдээ ажыл-агыйны улуу-биле көдүрериниң сорулгаларын шиитпирлээриниге эргежок чугула бүгү-ле үүлдер бисте бар. Бисте СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң кайгамчыктыг шиитпирлери бар. Чаа техника-биле көдээ соксаал чокка чепсеглетинип турар. Чер-черниң удуртукчуларының болгаш колхозчуларның инициативазын хөгжүдүп турар планнаашкынның чаа чурумуу хүлээп алдыган. Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин көвүдеткени дээш материалдыг мактал-шанналдың хемчеглери ажылдатынып кылдынган. Хамык ужур ам чүдел дээрге, салдынган сорулгаларны шиитпирлээринче кижилерни организастаарында болгаш көдүрүп үндүрериниде.

Партияның болгаш чазактың шиитпирдерин боттандырарда организастыг бидишкин ам кажангызындан-даа артык негетинип турар. Бир эвес бистер ажылды шын организастаар болзувусса тараа болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир талазы-биле СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң айыткан онаалгалары 1960 чылда эвес, харын аная мурнай, эң чоокку 2—3 чылдың иштинде күүсетинген турар.

Коммунизмни тургузар дээш демиселге шиитпирлиг роль бистиң аар индустрияныска онаажып турар. Ынчангаш бистер металлургия, хөмүр даш, нефть, химия үлетпүрүн, машина тудуушкунун моон сонгаар-даа бедик темпилер-биле хөгжүдүп, электрификацияның хөрөөн улам бурунгаар шимчедир апаар бис. Бистиң социалистиг Төрөөн чүртүвустуң күчү шыдалының болгаш чечектелиишкининиң, оон камгаланыр аргазын быжыглаарының, улустуң чаагай байдалын чайгылыш чок көдүрериниң үндезини ында. Коммунизмиң тиилелгезиниң үндезини ында.

Совет чүрт бурунгаар бүзүредиг чоруп олурар. Улуг Ленинниң тургусканы болгаш марксизм-ленинизмниң улам-на тиилеп турар өөредин-биле чепсеглетинген, тулчуушкуннарга шылгатынган болгаш кажалып быжыкан Коммунистиг партия чүрүтү башкарып турар.

Көдээ Советтер ажылдакчыларының семинары

Ажылчы чоннар депутаттарының Эрзин район Совединин күүсекчи комитеди көдээ Советтер даргаларының болгаш секретарларының үш хонуктуг семинарын эрттирген.

Семинарның киржикчилеринге көдээ ажыл-агыйның болгаш Советтериниң организас-массалыг ажылдарының темаларынга янзы-бүрү лекциялар номчаан. Олар оон ынай колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаар дээш демиселге көдээ Советтерниң ролюн бедидериниң практиктиг айтырыгларын өөренгеннер. Өөренип эрткен материал бүрүзүн амыдырал-биле эки холбаштырган.

К. ӨЛЗЕЙ.

Ыяш белеткели

Өвүр районнуң Торгалыг чеди чыл школазы чаа өөредилге чылынга школаның оттулар ыяшын эки белеткен турар.

Ыяш белеткелинде колхозчулардан 16 кижи составтыг бир бригада доктаамал ажылдап турар. Олар каш хүн иштинде 100 кулаш ыяшты каккаш школа чанында тургузуп берген. Ында комсомолчулар Баят-оол, Дадар идепкейлиг ажылдап турар.

В. ДАВАА.

Өөредилге түннели чүвү көргүскенил

1954 — 55 өөредилге чылының үшкү улдунунуң өөредилге түннелдерин Чөөн-Хемчик районнуң бүгү школалары үндүрген. Районнуң 14 школаларында 3.244 школачылар өөренип турар. Олар өөредилгениң түннелинге шупту киришкеннер. Школаларның нинти түннели-биле алырга, үшкү улдун түннелинде 590 өөреникчи багай демдектиг өөренген, оларның иштинде 126 пионерлер, 73 комсомолчулар бар.

Районда тус-тус школаларның талазы-биле өөредилгениң шынарын эрткен өөредилге түннелдери-биле дөмейлээрге бедик түннелдерни чедип ап, өөредилге-кижизидилгелиг ажылды экижидери дээш кызымаккай ажылдап турар школа директорлары болгаш башкылар коллективтери бар болган. Аная Чыраа-Бажының, Баян-Таланың чеди чыл школалары болгаш Чалананың № 1 ортумак школазы, Хөндергейниң, Шеминиң чеди чыл школалары өөредилгезиниң шынарын кудулаткан. Ол школаларда багай өөредилгелиг өөреникчилериниң көвей кезии пионерлер болгаш комсомолчулар болуп турар. Чижээ, Чалананың № 1 ортумак школазында 40 пионерлер, 17 комсомолчулар, № 2 ортумак школада 22 пионерлер, 10 комсомолчулар, Хөндергейниң чеди чыл школазында 22 пионерлер, 17 комсомолчулар, Хайраканның школазында 17 пионерлер багай демдек алганнар.

Школаларда өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың эки-живейн, харын куду түннелдиг болуп турары, ылаңгыя комсомолчуларның болгаш пионерлерниң багай демдектиг өөредилгези болза, районнуң, ВЛКСМ райкомунуң талазындан удуртулга болгаш контрольду кошкатканы-биле тайылбырлатынар. Ылаңгыя районо үшкү улдуннуң дургузунда чамдык школаларга чангыс-даа катап инспектор хыналдазын чорутпаан. ВЛКСМ райкомунуң школачы аныяктар кылдызының эргелекчизи эш Клященко школаларда комсомол, пионер организацияларын боттуг удуртулга-биле хандырбаан болгаш олардан негелдени кошкак тургузуп турар.

Сорулга болза, ВЛКСМ райкому болгаш районнуң талазындан школаларның өөредилге-кижизидилгелиг ажылында бар четпестерни чайладып, школаларны оперативтиг удуртулга-биле хандырары болуп турар.

М. СЫНАА.

Тудугну калбартыр

Каа-Хем районнуң Хрущев аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң малчыннары боттары эки шынарлыг мал кажааларын болгаш чуртталга бажыңнарын тудуп ап турарлар. Инек фермазында Бар-оол, Шагдыр, Даная олар 2 чуртталга бажыңынын тудуун доозкаш, бир бажыңны тудуп эгелээн.

Сарыг-Хөлде сут-бараан фермазынга тудар электростанциязының, чуртталга бажыңнарының болгаш мал кажааларының тудуг ыяжын малчыннар белеткеп турар. Чылгычы эш С. Севин 12 аскыларга бир кажааны тудуп алырын хүлээнген.

С. СЕДИП.

* * *

Өвүр районнуң «Совет Тыванын 5 чылы» колхозунуң малчыннары Дамдын-оол, Аракчаа олар кыштагларында бир-бир чуртталга бажыңнарының тудуун доозар четкен.

Ол колхозтуң малчыннары боттарында быжыглаан төрүүр малының чаш төлүн бүрүн камгалап алыры-биле аразында социалистиг чарыш салып алган ажылдап турорлар.

Т. ДОРЖУ.

ЧАА ХҮЛЭЭЛГЕЛЕР

Бай-Тайга районнуң Тээли суурга болган район башкыларының хуралынга СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын танышкан.

Пленум доктаалын танышкаш, школаларның башкылары ол шиитпирлерни колхозчуларның ортузунга тайылбырлап таныштырарындан ангыла хамаарышкан колхозтарынга дузалаарының талазы-биле башкылар коллективтери хүлээлгелерни ап турар.

Тээли ортумак школаның коллективи Молотов аттыг колхозка шефтеп, кур болгаш курукка черлерден 20 га черниң дажын аштаар, 500 метр тараа бугазын казар, 50 тонна сигенни кескеш колхозка хүлээдир. Школа чанының участогунга янзы-бүрү ногаалар база тараа культураларын тарыыр. Шуй школазы колхозтуң 2 га кукурузаның тарылгазынга болгаш ажаалгазынга киржир. Ол ышкаш хүлээлгелерни Кызыл-Даг, Бай-Тал школалары алган.

Т. ХЕРТЕК.

Культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылын экижидер

Чаа-Хөл районнуң культура-чырыдыышкын албан черлери көдээге политмассалыг болгаш культура-массалыг ажылдарны чениишкиниг кылдыр организастап, чонга чогууру-биле бараан болуп шыдаар аргалыг турган-ла көдээниң ажыл-ишчилериниң хүн-бүрү өзүп турар культурлуг негелделерин өренип көрбейн турар болгаш боттарының ажылын январь Пленумунуң шинтирлериниг дүүштүр чаазы-биле эде тургуспайн турарлар.

Районнуң чамдык клубтарында болгаш библиотекаларында культура-массалыг ажылдар түгээр чоруп турза-даа, шыныңда колхозчуларның ажыл-агый соруглаларына дүүшпейн, оон шуут хоорук болуп турар. Бо дугайында четпес ажылдың чижээн Булун-Теректе Молотов аттыг колхозтуң культура-массалыг ажылын көргүзүрге-ле байдал билдине бээр.

Бо эрткен кыжын клубтуң болгаш библиотеканың одаар түүлү чок болганындан кыштың дыка хөй бежээлеринде барык хагдычаг турун келген. Эрткен чылын библиотекага болгаш клубка одаар ыыш [illegible] Совет даргазы турган эш Сенди кандыг-даа негелде кылбаан. Колхозта киномеханик эш Кошкаров болдунар аргаларны хереглеп тургаш соок, карангы клубка киноларны көргүзүп турган. Ол киноларга колхозчулар кончуг ховар келгилээр. Түге диле, бир талазында клубтуң соок бергезинден, ийи талазында чамдык колхозчу көрүкчүлер кинонуң түгле каас чараш чуруктарын көөрүнден ангыла, чогум ыңа чүүнүн дугайын көргүзүп чугаалап турарыл дээрин шуут билбес болуп турарлар. Ынчангаш оларның ортузунга кино дугайында суртаал ажылын чорудары колхозта партия болгаш комсомол организацияларындан база көдээ интеллигентилерден хамаржыр турбуже, бо дугайында ажыл шуут чорбайн турар. Харын-даа колхозта көдээ ажыл-ажылын өскай эртемнилери эштер Калинин, Дельский, Сандак олар клубка көргүскен киноларның чангызында-даа барбааннар. Клуб эргелекчизи бар болза-даа ыңа кинодан ангыда кандыг-даа ажылдар чорбайн турар.

Районнуң чамдык колхозтарында кино көргүзүлгези онза багай. Чижээ Хөреме көдээ Советинге эрткен 1954 чылдың дургузунда чангыс-даа катап кино көргүзүү болбаан. «Тиилелге» колхозта киномеханик эш Дыртый-оол багай ажылдан турар.

Районнуң библиотекаларында дыка хөй ном фонтулары бар. Ол номнарны колхозчу чоннуң оргузунче тарадып пропагандалаар ажыл багай. Ылаңгыя район библиотеказында 18 муң номнар бар. Ол библиотеканың номчукчуларының саны түгле 500 хире. Бо чылын номчулга конференциязын чангыс-даа катап эрттирбээн. Библиотеканың ажылдакчылары түгле ном айтырыш келген кижилерге ном биилп бээри-биле кызыгаарлатынгаш, номчукчулар ортузунда кандыг-даа ажыл чорутпайн турарлар.

Районда лектор бөлүүн районнуң культура-чырыдыышкын киллизи дорт улургулга-биле ханыырбаан. Ажылчы чоннарының коммунистиг кижизидилгезинин болгаш көдээ ажыл-агый дугайында лекцияларны кончуг ховар номчуп турар. Эрткен 1954 чылдың дургузунда районнуң культура-чырыдыышкын киллизинин шугуму-биле 352 лекция номчутунган деп культура-чырыдыышкын киллизинин эргелекчизи эш Метяшцев областың лекция бюрозунга отчёт киирген. А ону хынап көөрге херек кырында ынча лекциялар болдунмааны ылерээн. СЭКП райкому райөнүнүң культура-чырыдыышкын киллизинин ажылын хынап көөрүнүң улуу харын эш Метяшцевтин шын эвес отчёт киирерине чөпшээрежин турган. Районнуң лектор бөлүү көдээ черлерге лекция пропагандазын чорудары-биле 53 хире тускай эртемниг көдээ интеллигентилерни болгаш активчилерни организастап тургузаа-даа, оларга удуртулганы болгаш дузаны көргүспейн турар.

Од-ла лекторларның иштинде түгле саазын кырында эды бижитинген лекторлар бар. Ак-Туругда школа директору эш Сыч эрткен 1954 чылда чангыс-даа лекция номчуваан. «Башкыларны бо ажылдан хостуг улустар кылыр болза эки-дир» деп, чогенчиг чыдын калган байдалын эш Сыч көргүскен.

Од ышкаш чамдык тускай эртемниглер ажылчы чонну коммунистиг ёзуга кижизитериниң улуу, боттары харын чыдын каап турарлар. Чижээ, Молотов аттыг колхозта зоотехник эш Дольскийден бир эш мындыг айтырыгны салган:

— Январь Пленумунуң доктаалын номчаан силер бе?

— Канчап номчувас боор, ону шуптузун номчаап шээжи кылдыр билип алган мен — деп, харыылаан.

— Чоскку 5—6 чылдарда чуртка тараа будуреринин чүү хире көвүдеир дижиг, баа оон иштинден мал чемиге чеже хирени хереглээрин айытчык — деп демги эш баа бир немелде айтырыг салган.

— Ол разделии (чүүлү) номчуваан мен, а мээн разделим мал ажылы болгай, ону агроном билир ыйнаан деп харыы бээрге, ыңа олурган колхозчулар зоотехниктиң чөгенчиин аар дээн хевирлиг бүлүү иткилежин кааннар.

Моон соңгаар районнуң культура-чырыдыышкын албан черлери боттарының ажылында бар болуп турар четпестерин доп-дораан узуткап, партия ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын ажыл-херек кырынга боттандырар дээш тараа шөлдеринге, мал фермаларынга, көдээ клубтарга культура-массалыг болгаш агитас-массалыг ажылдарны үндезини-биле эде тургузарын чедип олуры негетинин турар. Бо ажылга районнуң партия, комсомол болгаш Советтер органнарының ажылдакчылары боттуг удуртулга, дузаламчыны көргүзер ужуруг. Ылаңгыя ам удаг каш-ла хонуктар болгаш-ла часкы тарылганың ажылы эгелээр болгай. Ынчангаш хову турлагларынга көжер болгаш турум киноларны, библиотекаларны тургузар болгаш уран-чүүл бөлүмнериниң концерттерин, үзүктел чокка үндүрүп көргүскеш, көдээниң ажыл-ишчилериниң культурлуг негелдерин хандырарын чедип алыр херек.

М. ЧАСКЫМ.

Областың культура эргелелиниң инспектору.

Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң саанчызы эш М. Бичин-уруг эрткен чылын 11 инектериниң бирээзинден-не ортумаа-биле 1774 литр сүт саалдазын алган. Таңды районнуң «Революцияның чалбыжы», Жданов аттыг колхозтарының сүт-бараан фермаларының ажылдакчыларының рынга харыы кылдыр эш Бичин-уруг бо чылын 11 инектериниң инек санындан-на ортумаа-биле 2200 литр сүттү, «Красуля» деп инээнден 3400 литр сүттү саап алырын хүлээнген.

Эш Бичин-уруг Бүгү-эвиделдиң көдээ ажыл-агый делгелгезинге 1955 чылда киржирлернин кандидады болгаш бо чылдың майда Москвага болур Тайбың талалакчыларының Бүгү-эвилел конференциязынга баары-биле Тыва областың тайбың талалакчыларының мурнундан соңгутурган төлээ.

Чурукта: Эш Бичин-уруг «Красуля» деп инээ-биле.

Чуруу: **Б. Николаевтии.**

Башкының кызымаккай ажылы

В. В. Аблова башкы институдун доосказ, бодунуң облазынга ажыдаар аргалар бар турда-ла, оон дилээн кузелин ёзугаар Тыва областа чоруткан. Ол ам Чөөн-Хемчик районнуң Хорум-Даг чеди чыл школазында орус дыл башкызы, башкы ажылынга ол үш чыл ажылдан турар.

Бергелер турза-даа шилип алган профессиязынга оон ыныкчылы күштүг болганы-биле оларга торулбайн, кызымаккайын болгаш чүткүлүүн көргүзүп, дуржулгалыг башкыларның ажыл мергежилиниң сүмелерин дыңнап, ону ажыглап, бодунуң иниги билиин байыдып, хөй-хөй методтуг литератураларны номчуп турганының түңнелинде дуржулгалыг, эки ажылдыг башкыларның бирээзи апарган.

Эш Аблова орус дыл, литературадан ангыда немец дылды база башкылап турар. Оон башкылап турары эртемнериниг өөреникчилер багай демдек чок өөренип турар. Школаның дирекциязы башкының ажылынга кызымаккайын үнелеп көргеш, бо өөредилге чылында ол школаны доозуп үнер чедиги класстың удуртукчу башкызынга томуйлаан, ол ажыл хүлээлгезин база эки күүседи турар. Ынчангаш чедигиклассчылар эрткен улуттарда өөредилгезинге бедик түңнелди чедип алган.

Аныяк башкының башкылаашкынга хереглеп турар аргазы хөй янзы. Хамыктың мурнунда ол өөреникчи бүрүзүнүң ажы-чанын, оларның сонуургалдарын болгаш өөредилгеге кошкак, шыырак талаларын билип ап, ол талазы-биле аныа кылып турары хүн демдеглелдери улуу-биле дузалап турар. Өөредилге болгаш чурумунуң талазы-биле кошкак өөреникчи башкының доктаамал хайгаралында турар, а эки өөредилгелиг өөреникчилерни бодунук чоок дузалакчылары кылдыр организастап турар.

Өөредилгеге бедик көргүзүглерни чедип ап турарының кол үндезини башкының урокка бүгү талазы-биле белеткенири болур. Өөренген темага холбаштыр көргүзүг материалдарын ажыглап, сайгарылга мергежилелерни урок бүрүзүнге кылып турар.

Класстан дашкаар номчулгаларны башкы шын организастап турар. Оон класты эрткен улдуннарда Салчак Токаның «Аратының сөзү», Н. Островскийиниң «Кан канчап катканы», С. Бабаевскийнин «Алдын сылдыстың кавалери», «Чер кырында чырык» деп номнарны организастыг чугаалажып, номчааннар.

Башкы ада-иелер-биле быжыг харылзааны тургузуп, оларның хуралын ийи улаа эртирген. Оларның бажыңнарынга барып, педагогика пропагандазындан ангыда, хүн бүруде болуп эртип турар болуушкуннарны өске башкыларның дузаламчызы-биле чугаалап берип турар.

Эш Аблова хөй-ниитиниң ажылынга идеикейлиг. Школада башкыларның комсомол организациязының секретарында эки ажылдан турар. Школада уруглар коллективинин ажылын организастап, оларга практиктиг дузаламчыларны көргүзүп турар. Кызылдың башкы училищезинин бот-өөредилгелиг башкыларынга расписание ёзугаар орус дылга доктаамал консультацияны берип турар. Школада тургустунган орус дыл өөренирининг бөлүгүн база башкылап турар.

В. САНЧЫ.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Дарый хемчег алыр

Көк-Тей көдээ Советтиг номчулга бажыныңның ажылы сөелгү үш чылдарын иштинде шуут багай болуп келген. Оон ажылын экижидер дугайында номчукчулар хөй удаа негелде киирип турза-даа, оларның негеделери мынчага чедир боттанмаан. Бо үениң иштинде оон эргелекчизинден 7 кижи халашкан.

Эрткен чылын районнуң культура-чырыдыышкын киллизинин эргелекчизи эш Ким-оол бодунуң дунмазы Сотпаны номчулга бажыңының эргелекчизинге киирип алган. Эш Сотпа ацаа киирип алган кандыг-даа ажыл кылбайн, ону үргүлчү шоочалыг тургузуп турган. Чайгы үеде крыша чок бажыңдан чаъс сүү киргеринден дыка хөй номнар үрелген. Каш-ла айлар болгаштың Сотпа ол ажылындан үнген.

Оон соонда колхозта комсомол эге организациязының секретары эш Шураны номчулга бажыңының эргелекчизинге томуйлаан. Аныяк комсомолчу кыс номчукчуларның негелдезин хандырып шыдаар дүрзинге колхозчулар бүзүреп турганнар. Ынчалза-даа ол идегел боттанмайн, номчулга бажыңының ажылы биеэги хевээр багай арткан.

Колхозта партия эге организациязының секретары эш Мунзук болгаш Кызыл көдээ районнуң культура-чырыдыышкын киллизинин эргелекчизи эш Ким-оол олар номчулга бажыңының ажылын үндезини-биле экижидер дугайында кандыг-даа хемчег олбайн сагыш амыр олурун турары канчап-даа таарышпас.

А. КУНГААЖЫК.

Номчукчулар негеп тур

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозта библиотека эргелекчизи, коммунист эш Минчеймаа бодунуң онаашкан ажылынга харысалга чок, багай ажыглап турар. Библиотеканың ажылдаар шагының чардалы даштың эжикте бар-даа болза, библиотека эргелекчизи ону барымдаалавайн шак үениң хөй кезиин бажыңга олура эрттирип турар. Ном бижидип алыр дээн номчукчулар ону ыыавыла бажыңындан барып чалап алыры шуут-ла чаңчыл болган.

Оон ангыда номчукчуларга ол эптигээлдек эвес чоруун көргүзүп, чурум чок үүлгедиглерни кылып турар. Бо дугайын бир катап болган чорукту көргүзерге мындыг: Бежээ клубка кино көөрү-биле дыка хөй көрүкчүлер чыглып келген турган. Оон эш Минчеймаа ацаа эзирик киирип келген халас киирерин ораладжы берген. Билет садып алырын кинемеханик аваа чугаалаарга ол мынчаар харыылаан: «Мен көдээ Совет депутады болгаш библиотека эргелекчизи, коммунист кижи мен. Ынчангаш мээн киноже киирерим халас» дээн. Ол кежээ чонга орта кино көргүспейн эзирик шуугаш тура кежээлээн.

Библиотеканың ажылын экижидин, ону чогуур үе шагында ажыдарын номчукчулар негеп тур.

Ч. ДАШ-ООЛ.

Ада-иелер-биле харылзааны быжыглаар

Кызыл районнуң Бай-Булун иелі чыл школазынга 1954—55 өөредилге чылының эгезинде бирги класска 34 өөреникчи хүлээп алдынган. Ам херек кырында 24 өөреникчи өөренип турар. Ынчаларга өөренмейн турар 10 өөреникчинин 6-зы чылдагаан чок өөренмейн турар. Оларның ада-иелери-биле класстың баштынчы башкызы беседа чорутпайн турар.

Оон-биле чергелештир кичээл шагы үгер, ынчангаш өөредилгезинден хожудан каап турар өөреникчилер школада бар. Оон ужурундан О. Дажы-Серенниң уруу дөртү класста үш чыл, М. Успун-Ламаның уруу багай өөренип турар.

Од четпестерниң чылдагааны болза, школа-биле ада-иелериниң харылзаазын улам быжыглаары болгаш оларның ортузунда педагогика пропагандазы чорутунмайн турары-биле тайылбырлатынар. Оон-биле кады партия, совет организацияларының талазындан четпес дузалажып турарын айтыр херек.

А. УЧУНАК.

„ШЫННЫҢ“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Профэвилелдериниң ажылын экижидер херек“

Бо чылдың февраль 2-де үнген № 23 (3217) «Шынга» парлатынган, Каа-Хем районнуң Шынаа сумузунда профэвилел комитединиң ажылын шүүмчүлээн корреспонденцияны СЭКП райкому бюрозунга чугаалажып көргеш, редакцияга дыңнаткан.

Профэвилел комитединиң отчёт-соңгуулдалыг хуралын эртирип, комитеттиң составын чаартын соңгаан болгаш райкомнуң инструктору эш Б. Ширием профкомнуң чорудар ажылын планнап дузалашкан.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Тыванның улустуң ырларын пластинкаларга бижиир ажыл чорутунуп турар бе дээрзин сонуургап, Улуг-Хем районнуң Арыскан школазының башкызы эш О. Борода «Шын» солун редакциязынга чагаа бижээн. Эш Бороданың чагаазы-биле танышкаш, харыы бээрин дилеп, редакция ук чагааны областың культура эргелелинге чоруткан.

Национал музыканы чоннуң оргузунга нептередир сорулга-биле тыванның улустуң ырларын пластинкаларга бижиири бо чылдың планында көрдүнген деп, областың культура эргелелинин начальнигиниң оралакчызы эш Б. Аракчаа редакцияга дыңнаткан.

ШЫЛГАРАНГАЙ ТИИЛЕЛГЕ

Он чыл мурнунда, 1945 чылдың апрель 13-те 3-кү Украин фронтузунуң шериглери 2-ги Украин фронтузунуң шериглериниң деткимчези-биле шудургу кудумчу тулчуушкуннарының сөөлүнде Австрияның найыслалы Вена хоорайны — Германияның мурнуу талакы районнарынче эртер орукту дуглап турган гитлержилериниг хамгалалының чугула стратегтиг белдирин эзлеп алган.

Венаны алганы—бистиң алдарлыг Чепсектиг Күштеривистиң шылгарангай тиилелгези. Хөй үс чылдар төөгүлүг, Европаның улуг хоорайларының бирээзи Вена болза, фашистиг арааттанардан Совет Армияның хостааны алдыгы европа найыслады болуп турган.

1945 чылдың чазынында совет-герман фронт беш европа күрүнелериниң девискээрин кежип эрткен болгаш ийи муң чедир километрге шөйүлген турган. Висла-Одер операциязының түңнелинде совет шериглер хөй-хөй черлерге Одер хемни кешкилей берген, улуг хемчээлге Нейса хемге четкен болгаш Берлинни шинтирлиг штурмнаарынга белеткенип турган. Советгерман фронтунуң мурнуу талакы кезээнге Будапешт болгаш венгр девискээрнин бештин дөртүнден хөйү хостатынган. Гитлержи командылал кол айыыл түгле Чөөн чүктен келир деп көрген болгаш Барымын талакы фронтуга удурланымышкынны шуут соксаткан. Оон бодап турганы болза, ылангыя Мурнуу Германияның даглыг районнарынга бар-ла арга-биле үр түттунары болгаш Совет Эвилелинден дуйкаалап англичаннар, американнар-биле сүлчээ кылыры турган. Ол районну камгалаар, совет күштериниң чамдыызын Берлин уундан өйтүр тыртар төлээде, гитлержилер Барымын талакы фронтудан 6-гы эсэсчи танк армиязын олче октаан.

1945 чылдың март 6-да Будапештиниг мурнуу-барымын талазынче (Балатон хөлдүн районунче) гитлержилер 11 танк дивизияларын удур шаап халдаашкынче октаан. 3-кү Украин фронтузунуң шериглери кадыг-дошкун тулчуушкуннарга дайзынның алыскан девискээрин дедир эгидер дээн ол девидээн болгаш сөөлгү орладжымышкының чедиишкиниг ойтур шапкан, оон-биле гитлержилерге улуг буулаашкынны таварыштырган. Дайзынның ырмазын сыкаш, март 16-да фронтуның шериглери шаап халдаашкынче шилчээн болгаш Венгрияның барымын талакы кезээнге күштүг быжыглаан камгалал шугумун («Маргарита» шугумун) чаза шаап кирген. Чедиишкиннерни хөгжүтүшээн, 3-кү Украин фронтузунуң шериглери март 28-те Раба демин кешкен, а март 30-де австри улусту хостаарынга эгени салып, австри-венгр кызыгаарны эрткен.

Дунайның соңгу талакы эриктерин дургаар хөделбишаан, апрель 4-те Венаже орукта улуг төп черни—Братислав хоорайны эзлеп алган болгаш Морава хемни кешкен 2-ги Украин фронтузунуң шериглериниг барымын чүкче шаап халдаашкынны база калбак фронту-биле хөгжүп турган. Ынчангаш ийи фронтуларның шериглери Венаже чоокшулаашкынны алган.

Гитлержилер Венага бар шаа-биле удурланымышкын кылыр бодап турган. Хоорайның кыдыгларынга күштүг камгалал дериглелери 1944 чылда-ла кылдынган. Хоорайның камгалалынга ук черниң байдалы база арганы берип турган: барымын талазында улуг даглар бар, калбак болгаш долу суглуг Дунай хоорайны соңгу болгаш чөөн талалардан камгалап турган. Хоорайже мурнуу талдан кирер орук хөй санныг болгаш къат-къдыг-биле шөйүлген ичженер дериглери-биле күштелдиртингеп белгеан. Венаны долгандыр турар чуруттакчылыг черлер удурланымышкынны күштүг белдирлери болган.

Апрель 7-де ол ийи фронтуларның шериглери Вена операциязының шинтирлиг чазазынче—Венаже дорт чаза булган кирериниче кирипкен. Гитлержилериниг калчаа удурланымышкынын ажыл эртиштаан, совет шериглер хоорайның мурнуу талакы кыдыгларынче чаза булган кире берген. Апрель 9-та кудумчу дайынарны австри найыслалдын төвүнче шилчээн. Апрель 10-да бүзөлөөшкининиң дээрбээ хагдынган, шимченгир шериг кезектери болгаш чаалг шериг хоорайның соңгу-барымын талазынга Дунайже үнген.

Апрель 13-те совет шериглер штурму дооскан болгаш Австрияның найыслалын бүрүү-биле эзлеп алган. Венаже кирери дээш база Вена хоорай дээш тулчуушкуннар чоруп турда март 16-дан апрель 13-ке чедир 3-кү Украин фронтузунуң шериглери 2-ги Украин фронтузунуң шериглериниг деткимчези-биле немец-фашистиг шериглериниг он бир танк дивизияларын, оон иштинде СС деп 6-гы танк дивизиязын узуткап чок кылган, дайзынның 130 муң солдаттарын болгаш офицерлерин тудуп алган, 1.345 танктарны болгаш боду чоруур чепсектерни, 2.250 хову боо-чепсектерин болгаш өскеда хөй шериг херекселдерин чок кылган, хүнзап алган.

Эрте бурунгу, чараш хоорай Венаны гитлержилер хул-ыйбаландыр үрегдээрин ораладжып турган. Олар эрте бурунгу ыдыктыг Стефан шивээни өртеткен, опера бажыңын үрегдээн, ынчаза-даа боттарының кара-сагыштыг бодалдарын бүрүүгеле боттандырын шыдаваан. Совет шериглер угаанныг болгаш шинтирлиг хөделишкиннер-биле хоорайны улуг үрегделдерден камгалап алган.

Совет шериглер фашистиг кулданымышкычга таварышкан америк, англи, француз туттурган шериглерни хөй-хөй санныг албалад лагерьлериниг хостаан. Австри улус Австрияга хосталганы болгаш хамаарышпас чорукту дамдырган совет шериглерни өөрүп четириишкиннер-биле утпаан.

Совет Чепсектиг Күштериниг улуг маадырлыг чоруу, Австрияның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш совет улустуң таварышканы хөй санныг котаралдарны делегейниг хөй-ниитизи бедин-биле үнелээн. 1945 чылдың августа Венаның төп шөлдериниг бирээзинге Австрияны хостаар дээш тулчуушкуннарга өлген совет шериглерге турасказал ажыдышкыны болган.

Австрия гитлержи агрессияның баштайгы чемижи болганы билдингир. АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның чагырыкчы бөлүктериниг кара өжегээр тоон көрбээни-биле 1938 чылдың март 11-де гитлержи шериглер кандыг-даа удурланымышкынга таварышпайн Австрияже шургуп кирген болгаш март 13-те гитлержи Германияга Австрияның каттышканын чарлаан.

Австрияның Германияга каттыжышкыны делегейниг ийиги дайынын империалистерниг белеткээринге улуг рольду ойнаан. Австри фашистериниг деткимчезиби-ле Австрия Чехословакияже, Югославияже болгаш өске-даа чурттарже араатанзыг походтар кылырынга таарымчалыг шериг плацдармы кылдыр ажыглатынган. Гитлержилерниг Парижти эзлеп алырынга, Лондонче халдаашкын кылырынга, Совет Эвилелинче хенертен халдаарынга ажыглааны массалыг чепсектерни австри будуулгелерге будуруп турган. Совет-герман фронтуга колдуунда австрийжилерден тургустунган 17 дивизиялар демисежип турган.

Гитлерлиг Германияны Совет Армияның чыча шапканының сөөлүнде Австрияның хамаарышпас чоруун катап тургузар аргалыг апарган. Австрия-биле күрүне керээзин чарарынга чедир ССРЭ-нин, АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның чазактары дорт эзлеп чагырар зоналар тургузар дугайында шинтирни хүлээп алган. Австрияга ниитизи-биле хамааржыр айтырыглар талазы-биле дээди эрге-чагырганы эвилелчилерни — ССРЭ-нин, АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның дээди комиссарларындан тургустунган чөвүлели боттандырын турар.

1945 чылдың ноябрьда Австрияның хоойлу үндүрер органынга — Национал Чөвүлелге соңгулдаларның түңнелинде австри чазак тургустунган турган. Эргечагырганы ийи кол буржуаз партиялар—«Улусчу» партия болгаш социалистиг партия боттарының аразында үлешкен. Ол ийи партияларның төлөлекчилериниг тургустунган эвилелдешкен чазак австри буржуазияның болгаш помещиктерниг эрге-ажыктарынга таарыштыр антинационалдыг, американчы политиканы чорудун турар.

Бо бүгү чылдарда Совет Эвилели австри айтырыгны шинтирлээрин шудургузу-биле орладжып турар.

ССРЭ-нин, АКШ-тың болгаш Великобританияның даштыкы херектер министрлериниң хүлээп алганы 1954 чылдың ноябрь 1-деги Австрия дугайында сурагдыг Москва Декларациязынга-ла Австрияның хамаарышпас чоруун катап тургузары баш бурунгаар көрдүнген турган.

1954 чылдың январь-февральда ССРЭ-нин, Францияның, Англияның болгаш АКШ-тың даштыкы херектер министрлериниң Берлин Чөвүлел хуралынга Совет Эвилели австри айтырыгны дүрген таарыштырар талазы-биле тодаргай саналдарны идип үндүргеш, Австрия-биле күрүне керээзинге доп-дораан ат салырынга белениниг дугайын медеглээн. Ынчаза-даа барымын талакы күрүнелер, бирги эзлчегде АКШ, совет саналдарны ойталаан, оон түңнелинде австри айтырыг шинтирлетинмейн арткан.

Австри айтырыг талазы-биле Совет Эвилелинин политиказы бо чылдың февральда ССРЭ-нин Дээди Советиниг ийиги сессиязынга В. М. Молотовтуң илеткелинде туулунга чедир илеретинген. Совет чазак Австрия-биле күрүне керээзин дүрген чарар дээш туржуп турар. Ынчаарда Австрияның ёзулуг хамаарышпас чоруу болгаш демократтыг тургузуу чаягаар-ла хоойлу ёзугаар ханыртынган, фашизмби-ле чаа каттыжышкынга улуг хемчегдер алдынган турар ужуруг агрессиги шериг блоктарынга болгаш эвилелдериниг кирбес, бодунуң девискээринге шериг базалары тургузарын болдурбас хүлээлгеге Австрия бодунга алыр ужуруг. Австрияның хамаарышпас чоруунга болгаш оон чаа Германияга каттыжын кирерингe айыылды хамыктың мурнунда америк империалистерниг алаан каш чурттарга чыгааны париж дугуржулгалары тургузуп турар.

Совет Эвилели Австрияның чангыс-аай чоруун тайбыңга ынакшылдыг болгаш демократтыг эгелерге бүрүн катап тургузарын моон соңгаар-даа чедип алыр, ол чорук австри улустуң күзел-соруунга долу хемчээлдиг дүгжүр.

Австри айтырыгга кенгүс өске, принципиалдыг удурланышкак турушту Американың Каттышкан Штаттары, а ол ышкаш Англия болгаш Франция эзлеп турар.

Делегейниг ийиги дайыны доозулганының сөөлүнде-дораан-на Американың Каттышкан Штаттары Австрияны бодунуң шериг плацдармынче хуулдурар угланышкынны алган.

Дайынның уроктары делегейге тергиндеге чаа сертекчилерге кеземе болбаанны билдингир-дир. Үргүлчүлелдиг үениг иштинде олар австри айтырыгны, Европага тайбыңны деткириниг болгаш быжыглаарының эрге-ажыктарынга дүүштүр демократтыг Австрияның хамаарышпас чоруун бүрүн катап тургузар дугайында айтырыгны таарыштырарынга Совет Эвилелиниг күзениишкиннерин ыят чогу-биле чажырып турарлар.

Барымын талакы зоналарда америк милитаристер экономиканың хөй-хөй адырларында командылалдың дээдизин эзелеп алган, фашизмни катап төрүтүндүрүп, чуруту милитаризастаарын боттандырып турар, адаан-өжээн негекчи хөеннерни кыпсып, агрессиги Соңгу-атлантика блогунуң иштинге каттыжышкынның идеязын база катап идип үндүрүп турар.

Австри милитаристер жандармериягa чагдынын алгаш чажыт шериг тургузуушкунун чорудун турар. Бир эвес 1948 чылга чедир айыыл чок чоруктун австри албанынга 17 муң полицейжилер болгаш жан-

(Уланчызы 4-кү арында).

Совет-польша экономиктиг кады ажылдажылга

ВАРШАВА. Польша Улус Республикабиле Совет Эвилелиниң аразында экономиктиг кады ажылдажылга чылдың-на быжыгып турар, ол кады ажылдажылганың үндезини болза, ийи чурттарның аразынга он чыл мурнунда чаргыланган найырал, бот-боттарынга дузалажылга болгаш дайын сөөлүндеги кады ажылдажылга болур.

Улусчу Польшада он-он чаа үлетпүр бүдүрүлгелерни тулуп турар. Оларның чамдыктарының тудуушкунун совет төлевиделге болгаш техниктиг документацияга үндезилээш чорудуп турар. Совет Эвилели Польшаның 60 улуг үлетпүр тудугларынга комплексилиг дериглерни берип турар.

Чаа Гутта В. И. Ленин аттыг металлургия комбинады барык-ла долузу-биле совет дериглер-биле хандыртынган.

Совет Эвилелиниң дузаламчызы-биле «Якожно—2» деп чылыг күжү-биле ажылдаар электростанцияны, «Вежбица» деп цемент заводун, Познаньда көдээ ажылагый машиналарының тудуушкунунуң заводун, Пиотркувта пес-таавы комбинадын болгаш өске-даа тудугларны туткан.

Совет станоктар болгаш машиналар-биле ам Варшавада болгаш Лэблинде автомобиль заводтары, Варшавада «Жерань» деп чылыг күжү-биле ажылдаар электростанция, Польшаның алюминий үлетпүрүнүн бир дугаргызы болур Краковта «Скавина» завод, чиик үлетпүрүнүн өске-даа чамдык чаа тудуглары хандыртынып турар.

Ийи чурттарның аразында садыг харылзаазы дыка быжыккан болгаш калбарган. Совет Эвилели Польшаның даштыкы садыында бир дугаар черни эзлеп турар.

1955 чылдың бараан солчулгазының дугайында протоколга үндезилээш, Совет Эвилели Польшага үлетпүр дериглерин, тракторларны, комбайннарны, автомобильларны, подшипниктерни, тараны, хөвенни, руданы, нефтини, өннүг металлдарны болгаш чурттун улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге херектиг өске-даа чугула бараанларны берип турар. Польша бодунун талазындан Совет Эвилелинге далай судноларын демир оруктун шимчээр составтарын, хөмүр лашты, цинкини, прокатты болгаш өске-даа бараанларны берип турар.

(СЭТА).

Кыдат-биле Чехословакияның аразында садыг дугуржулгазын кылганы

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дамчыдып турары болза, 1955 чылда Кыдат биле Чехословакияның аразында бараан солужарының болгаш төлевирлер дугайында дугуржулгага ат салган.

Бо дугуржулга ёзугаар Кыдат Чехословакияже руданы, мал ажылының продуктузун, аъш-чем бараанларын, ооң иштинде шайны чорудар. Чехословакия Кыдатче бөлүк дериишкиннерни, кадан кылган кылыгларны, автомашиналарны болгаш химия үлетпүрүнге чиг-этти үндүрүп садыглаар.

(СЭТА).

Венгрияда май мурнунуң социалистиг чарыжы

БУДАПЕШТ. Венгрияның бүдүрүлгелериниң коллективтери чурттун хосталганының он чыл оюнга аддар кылдыр чоруткан социалистиг чарышка чедип алган чедишкиннерин быжыглавышаан, Май 1-ге аддар болдурган чаа хүлээлгелерни ап турар.

Боршодناштың прокатчиктери апрель 7-де пландан ажыр 33 тонна прокатты бергеннер. Будапештиниң пес-таавы фабриказының коллективи хүнүн-не бүдүрүлге онзалгазын ажыр күүседип турар. Кобаньның станок тудар заводунуң коллективи, И. В. Сталйн аттыг металлургия комбинадының мартенчилери болгаш өскеда черлер улуг көдүрүүшкүн-биле ажылдап турар.

Коллективтиң бүдүрүлге кооперативинин кежигүннери Венгрияның хосталганының он чыл оюнга аддар болдурган чарышка алган хүлээлгезин күүседип, часкы хову ажылдарын кыска хуусаада чорудар деп хүлээлгени алганнар.

Май мурнунуң чарыжынга чедишкиннерни чедип ап турарының дугайында медээлер чурттун янзы-бүрү черлериндеп кээп турар.

(СЭТА).

Политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир талазы-биле чехословак нииитилелдиң бирги нииити-күрүне съездизи

ПРАГА. Апрель 9-та Прагага политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир талазы-биле чехословак нииитилелдиң бирге съездизи ажыттынган. Партияның болгаш чазактың удуртукчулары, хөй-нииитиниң талаалекчилери, даштыкы төлээлер, культураның болгаш эртемниң ажылдакчылары съездиде киржип турар.

Нииитилелдиң тургустунган үеэзинде бээр ооң ажыл-чорудулгазының дугайында илеткелди нииитилелдиң даргазы профессор В. Бездичек кылган.

Долу эвес үш чылдың—бодунуң турум келген үеэзинин иштинде ол политиктиг болгаш эртем билиглер нептередир талазы-биле нииитилел улуг ажылы чорудкан. Күрүне болгаш хөй-нииити ажылдакчылары, эртемденнер, литератураның болгаш уран-чүүдүрнин көскү ажылдакчылары 48 муң лекцияларны номчаннар, оларга 3500 ажыг ажылчы чоннар олурушканнар. Янзы-бүрү айтырыгларның талазы-биле 200 хире брошюраларны парлап үндүрген.

(СЭТА).

ШЫЛГАРАНГАЙ ТИИЛЕЛГЕ

(Төнчүзү. Эгези 3-кү арында).

дарминар санатынып турган болза, ам ол сан 31 муң чедир өскен. Адаан негекчилери болгаш чаа фашистиг каттыжышкынның талалавчылары 150 муң кижилиг агрессчи австри армия тургузарынга ажыыбиле белеткеним турар. Барын талакы зоналарда чаа армияның чадаг шериг, танк, сапер кезектери ам безин тургустунган, фашиссирек организациялар, янзы-бүрү реаксылыг «солдат эвилелдери» болгаш өскелер-даа калбаа-биле нептереп турар.

Австрияның барын талакы зоналарында реакцияның өзүүшкүнү австри мурнакчы хөй-нииитиниң калбак бөлүктерин дувуретпейн барып шыдавас. Австрияның ажылчы чоннары дайын кыпсыкчыларын чүгеннээрин улам шыңгыы болгаш быжыг туруштуг иегеп турар. Ооң бадыткалы болза, ажылчы чоннарның хөй санныг чыскаалдары болгаш 1954 чылдың күзүнүнде можулар эрге-чагыргаларынга сонгулдаларга чаа гитлержи «хамаарышпас эвилелдиң» бууразашкыны база өске-даа хөй-хөй фактылар болур.

Чоокта чаа Австрияның бүгү демократтыг парлалгазы парламентиде улусчу оппозицияның фракциязының кыйгырыын парлаан, ында улусчу оппозицияның депутаттары агрессчи, өжөөн негекчи армияны тургузарынга удурланган.

«Парламентинин болгаш бүгү хөй-нииитинин артында, америк командылал-биле болгаш Бланктың ведомствозу-биле, келир үедеги барын-герман шериг министерствозу-биле сүлчээлежип алгаш, барын-австри черлер НАТО-нуң шериг системазынче, чүүн-даа мурнунда герман милитаристериниң катап тургузуп турары системаже киир тыртырын турар-дыр. Австрияның чаңгыс-аай чоруунга болгаш бар турарынга улуг айыылды моон көрүп тур бис. Кандыг-даа штаттан биске артык жандармериянның херээ чок. Ындыг турбуже Барын Австрияның черинде болуп турар үүлдер деннел чок айыылды көргүзүп турар-дыр: ол болза, бистин Төрээн чуртувусту барын-герман болгаш америк командылалга дамчыдып бээриниң эгези, ону атомнуг дайынның стратегтериниң холунга дамчыдып бээриниң эгези болур»—деп олар бижээн.

Атомнуг чепсекти хоруурунуң болгаш атомнуг дайынны болдурбазының дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының алазынга ат салышкынының чыыллазының талазы-биле кампания Австрияда улам калбарып турар.

Совет Эвилелинге, социализм типлээн чуртка тайбың дээш, дайын кыпсыкчыларынга удур демиселге бирги чер хамаарыр. Бистиң үеэвисте Совет Эвилели тайбынны болгаш улустар аразында найыралды быжыглаарының көл челенгиижи апарган. Совет күрүнеиниң ол чайгылыш чок тайбынга ынакшылдыг политиказын бодунун хүрээлеринде 900 миллион ажыг кижи чоннуг 12 күрүнелерлиг күчүлүг социалистиг лагерь бүрүнү-биле хүлээп көрүп, деткип турар.

Венаны хосталар талазы-биле операция теегүге Ада-чурттун Улуг дайынының үеэзинде Совет Эвилелиниң болгаш ооң Чепсектиг Күштериниң шылгарангай тиилелгези болуп кирген. Кестүп көрбээн хемчээлдиг сегиржип алыышкыннарның шөлдеринге Совет Армия агрессорнуң армиязындан бодунун долу артык күштүүн көргүскен болгаш бодун, бодунуң социалистиг Ада-чуртун алдарлыы-биле, төлептии-биле камгалап ап шыдаан. Моон соңгаар-даа ындыг болур.

Тайбынның болгаш бистиң Төрээн чуртувустун айыыл чок чоруунуң камгалалында эки чепсегленген болгаш дайынчы аргаларлыг маалырлыг Совет Чепсектиг Күштер серемчилелдиг болгаш идегелдиг туруп турар. Бистиң Төрээн чуртувустун идегелдиг айыыл чок чоруун хандырар талазы-биле Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың кандыг-даа даалгаларын күүседиринге олар кажан-даа белен.

Полковник П. ЯХЛАКОВ.

Улан-Батор-Цзинин демир оруунуң моол участогунуң тудуушкуну доозулган

УЛАН-БАТОР. Акы-дунма үш күрүнелер ССРЭ-ниң, МАР-ның болгаш КУР-нуң пайыслалдарын тудуштуруп турар, база Москвадан Пекин чедир орукту муң километр кызырар арганы берип турар демир оруктун моол участогунга рельс салыышкыны апрель 10-да байырлалдыг байдалга доозулган. Эртенгиниң 8 шакта Гобинин ээн-куруг черинде Цзамын-Удэ деп кызыгаар станциязынга Улан-Батордан пассажирлер сөөрткен бир дугаргы поезд-биле Моол Арат Республиканың премьер-министри Цеденбал, МАРП-ның ТК-зының бирги секретары Дамба, премьер-министриниң бирги орлакчызы Ширендыб, иштики херектер министри Жанчив, транспорт министри Ядамсурун, даштыкы херектер министриниң орлакчызы Идамжав, а ол ышкаш ССРЭ элчини В. И. Писарев, КУР-нуң элчини Хэ Ин, КУДР-нуң элчини Хон Дон Чер олар чедип келгеннер.

Цзамын-Удэ станцияга шоолуг үр эвес турганының соонда, лозунгулар болгаш транспрантылар, МАР-ның, КУР-нуң болгаш ССРЭ-ниң туктары-биле шиметиндеп пассажир поездизи кыдат кызыгаарже кирген. Аңаа Моолдуң Араттын-Революстуг партиязының болгаш МАР-ның чазаның удуртукчуларының, тудугжуларының хөй санныг отрядының киржилгези-биле рельстиң сөөлгү дөрт звенозунуң салыышкынының ёзулалы болган. Тудугнуң начальниги Л. Шавров премьер-министр Цеденбалга поездилерниң шимчээшкинникин ажыттынганының дугайын илеткээн. Премьер-министр тудугжуларга өөрүн четтирген болгаш моол, совет болгаш кыдат улустарының бүзүлбас найыралынга аддар кылдыр йөрөлди салган. Гобиниң улуг долгеминге күчүлүг үрэ чаңгыланган. Кыдат тудугжулар чоошкулап органнар. Олар-биле моол участоктун тудугжуларының аразынга ужуражышкын болган.

Митингини ажыткан. Тудугжулар оларның орук туларынга таваржып турган кадыг-берге байдалдарының дугайын, кандыгла бергелер турза-даа рельс салыышкыны хуусаа бетинде доозулганының дугайын чугаалааннар. Митинг доозулган. ССРЭ-ниң, МАР-ның болгаш КУР-нуң күрүне гимнилери чаңгыланып турган.

(СЭТА).

КУДР-да Төп радиостанцияның тудуу доозулган

ПХЕНЬЯН. Кореяның төп телеграф агентилелиниң дыннадып турарын ёзугаар алырга, апрель 9-та Совет Эвилелиниң материалдыг болгаш техниктиг улуг дузаламчызы-биле тургустунган төп радиостанцияның тудуушкунунуң доозулганынга хөлбаштырган байырлыг митинг болган.

Митингиге Корей Улус-Демократтыг Республиканың чазаның удуртукчулары, а ол ышкаш совет элчин чериниң кежигүннери болгаш совет тускай эртемниглер киришкеннер. Министрлер Кабинединиң даргазының орлакчызы Пак Ы Ван тудугжуларга байыр чедирип үүе чугаалаан.

(СЭТА).

Голландияда ажыл соксадыышкыны

ГААГА. «Де Вэархейд» солуннуң дыннадып турары болза, чоокта чаа ажыл соксадыышкынынга киржип турган, коммунал бүдүрүлгелериниң үүс хире ажылчыннарын үндүрген дугайын амстердамның муниципалитеди чарлаан.

Бодунун мэтериалдыг аар байдалын өкижидери дээш демисежип турар ажылчыннарны болгаш албан-хазкчыларны ажылдан үндүрүп, база сатынысчы идеегтерни ажыглап турары хоорайның ажылчы чоннарының ханы киленнээшкиннерин үндүрген. Хоорай чагыргазының каржы хемчеглеринге удурланганының дехдээ кылдыр коммунал бүдүрүлгелериниң 600 ажылчыннары апрель 5-те база катап ажыл соксадыышкыны чарлаан.

(СЭТА).

Австрали шериглерни Малайяже чорударынга хамаарыштыр

НЬЮ-ЙОРК. Информация агентилелериниң дыннадыгларындан кестүп турарын ёзугаар алырга, чоокта чаа тургустунган СЭАТО дээр агрессчи блоктун бангкок «чөвүлели» бодунун ажыл-чорудулгазының эгезин Малайяда национал-хосталгалыг шимчээшкинни базарынче угланган чоруку-биле эгелээн.

Юнайтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң Бангкоктан дыннадып турарын ёзугаар алырга, СЕАТО-нуң чөвүлели бодунун бирги хуралынга «австрали шериглерни «үрегдекчи ажыл-чорудулга» дээр чоруккa удур демиселге киирери-биле Малайяга тургузар дугайында» шиитпирни хүлээп алган.

(СЭТА).

Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадыр талазы-биле Азия чурттарының конференциязы

ДЕЛИ. Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадыр талазы-биле Азия чурттарының конференциязының апрель 7-де эртенги хуралынга хүн чурумунуң бирги пунктузун—политиктиг айтырыгларны чугаалажып көөрүнче кирген. Ол айтырыгның талазы-биле Кореяга тайбынчыдылганы хайгаараар талазы-биле нейтралдыг күрүнелериниң төлээлекчилериниң комиссиязынга Индияның кол төлээзи турган доктор Анап Сингх илеткел кылган. Азияның амыдыралының чогуур айтырыгларынга хамааржып турар илеткелди улуг кичээнгей-биле дыңнаан болгаш адыш часкалшкыннары-биле хөй удаа үзе кирдинип турган.

Ол-ла айтырыгның талазы-биле эдеричи илеткелди кыдат төлээлериниң баштыны Го Мо-жо кылган, ооң чугаазын төлээлер болгаш аалчылар байырлап утканнар.

Го Мо-жонун чугаазының соонда конференцияның төлээлериниң санал беришкини эгелээн. Чөөн Пакистанның улусчу жусульман эвилелиниң даргазы Мауляи Бхасани Азияның улустарының аразында найыралдың быжыгып турарын демдеглээн. Ынчалза-даа оларның каттыжышкыны кымга-даа кыжанмайн турар; ол харын бүгү делегейниң улустарының аразында найыралга дузалаар ужуругу. Ынчалза-даа чамдык даштыкы күрүнелериниң чагырыкчылары шериг блоктарын тургузуп, Азияның улустарын бот-боттарынга өжөөннештирерин күзеп турарлар.

Бхасани, СЕАТО деп адаар Мурнуу-Чөөн Азияга агрессчи шериг дугуржулгазын, а ол ышкаш Ортаакы Чөөн-чүкте агрессчи блокту тургузарының орлаңжышкының шыңгыы буруу шапкан.

«Египеттен англи шериглерни шуут үндүрер деп негелде күүсетинмээн. Иран нефтини даштыкы улустар база катап контрольдап турар апарган. Японияда, Тайваньда, Мурнуу Кореяда, Мурнуу Вьетнамда, Таиландыда, Пакистанда, Египеттe, Суданда, Иракта, Иорданияда даштыкы шериг базаларын тургускан ийикпе тургузуп турар» деп ол чугаалаан.

АКШ Тайваньны эжелеп, кыдат улустуң эргелерин үрээн, а КНО ол организацияга Кыдат Улус Республиканың төлээлеп кирер чоруун дүрүм чокка казаан деп Бхасани медеглээн. КУР-нуң болгаш Индияның премьерлериниң кады кылган медеглелинге бодунуң илерелин тыпкан тайбың турарының беш принциптерин Азияның улустары изин-биле деткип турар деп ол демдеглээн.

Бхасаниниң соонда совет төлээлериниң кежигүнү Александр Корнейчук санал берген, ол Совет чазактың тайбынга ынакшылдыг политиказының үндезиннерин тодаргайлап чугаалаан болгаш улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадырынче база бүгү делегейге тайбынны быжыглаарынче совет улустуң ап чоруткан ол тодаргай базымнарының дугайын сагындырган.

Япон төлээ Мацумото бодунуң чугаазын Ыраккы Чөөн-чүкте тайбынның айтырыынга холбаштырган. Делегейниң ийги дайынының соонда Азияның улустарының улуг көдүрлүүшкүнүнүң дугайын чугаалавышаан, Мацумото азий улустарының идегелин боой тударын база оларның аразынга өжөөннешкек болгаш өнчүк-чөнгөлерни тарырын орлаңжып турар кижилер ам-даа бар деп айыткан. Ийи керээни — «тайбын керээни» болгаш айыыл чок чоруктун америк-япон пактызын чаргарынче Японияны албаладаан, ол керээлериниң шын сорулгазы болза, Японияны эңдере чепсеглээри база ооң девискээринге даштыкы шериг базаларын тургузары болур деп чүвени ол сагындырган.

Оон ыңай Мацумотонун чугаалааны болза, япон улус атомнуг чепсекти ажыглаарынга шиитпирлиг удурланып турар. Кыдат Улус Республика-биле найыралдыг харылзааларның чоорту катап төрүтүнүп турарынга япон улус сеткил ханыышкыны-биле өөрүп турар деп ол үргүлчүлеп чугаалаан. Азий улустарның чоокшулажышкынының шак ыңыг база өөрүшкүлүг медээзи болза, амгы конференция болур.

Оон соонда чүве чугаалаан вьетнам төлээлериниң баштыны Нгуен Ван Хоунг Вьетнамның Демократтыг Республиказы тайбың турар чоруктун беш принциптерин бүрүнү-биле деткип турар деп медеглээн. Конференцияның мындыг үүлдерни кылган турарын ол санаалаан:

1) женева дугуржулгаларын үзериниң сорулгазы-биле Индий-Кыдаттың иштики херектеринге АКШ-тың киржилгезинге шиитпирлиг удурланырын болгаш ол киржилгени соксадырын негээрин;

2) француз таладан женева дугуржулгаларын ылап сагаан турарын негээрин;

3) америк империалистериниң Мурнуу-Чөөн Азияда тургузып турар агрессчи блоктарынга шиитпирлиг удурланырын.

Оон соонда санал берген Сирияның парламентизиниң депутады Хусейн Мрейвид англи-америк империалистериниң Чоокку Чөөн-чүкте агрессчи планнарынга болгаш оларның араб улустарының өг-бүлезинге чарыддырыышкынны кылыр, оларны шериг блоктарынга киирер дээр орлаңжышкыннарынга тодаргай доктааган.

Апрель 7-де эртенги хуралга көскү индий эртемден физик Мегнад Саха база чүве чугаалаан.

ДЕЛИ. Апрель 7-де конференцияның хүндүскү хуралы КУР-нуң төлээлериниң баштыны Го Мо-жонун даргалаары-биле ажыттынган.

Бир дугаарында Цейлонның төлээзи К. Ванкунтхавасан санал берген. АКШ Цейлонның девискээринде шериг-агаар базаларын колонийжидерге удур улустарының демисежип турганы Индий-Кыдатче солдаттар болгаш боо-чепсек октаарынга ажыглап, Цейлонның тускай эргезин каржызы-биле чөрчүп үрээнин ол сагындырган. АКШ ол ышкаш Цейлонче экономика талазы-биле базыышкынны Цейлонның Кыдат Улус Республика-биле садыг дугуржулгазын чарганы дээш кадыг-шыңгыы хемчег хевирлиг кылдыр чорудуп турар.

Империалистериниң Цейлонче базыышкынын соксадырынга болгаш чуртта даштыкы шериг базаларын чок кылырынга конференцияның дузалаарын Цейлонның төлээзи кыйгырган.

Маадырлыг корей улустуң төлээзи Пак Ден Айга конференцияның киржикчилери ыраг болгаш өөрүшкүлүг хүлээп алыышкынны көргүскеннер.

Пак Ден Ай конференция дараазында пунктуларны хаара тулуп турар резолюцияны хүлээп алырын саналдаан: «1) сонуургалдыг чурттар, ылаңгыя Азияның чурттары киржикен турар корей айтырыгны таарыштырарынга улустар аразының конференциязын аргалыг болза дүрген чыр; 2) национал катаң каттыжымышкын дугайында айтырыгны шиитпирлээрин корейлер боттары киргген турарының принциптин бадыткаар; 3) Кореяга даштыкы шериглериниң келир чоруу Кореяның иштики херээнге киржилгеге болгаш корей улусту кудданыышкынга чедирип болур деп чүвени барымдаалаш, Кореядан даштыкы бүгү шериглерни аргалыг болза дүрген үндүрер; 4) Кореяга тайбынчыдылга дугайында дугуржулганы сагыыр болгаш Каттышкан Штаттарның Мурнуу Кореяда чорудун турары чепсеглениишкиннерни мөөннеп турар чоруун доп-дораан соксадыр, чүге дээрге ол чорук Кореяга чаа дайынның айыылын күштелдирер».

Ливанның депшилгелиг социалистиг партиязының баштыны Джумблат бодунун саналынга азий улустарның херээнге империалистериниң холгаарлаашкынынга доктааган. Барын талакы күрүнелериниң дорт политиктиг ийидыышкынының түннелинде Иорданияга болгаш Иракка парламентилерни таратконын, а ол ышкаш ол чурттарның улустарының демократтыг эргелериниң ёзулуг кызыгаарлатынганын ол айыткан. Шак ол дорамчыладыг киржилгени АКШ ирак-турк шериг пактызынга ат салырынга белеткенири-биле база ортаакы чөөн-чүк эвилелинге үндезилээш, шак ыңдыг шериг эвилелинче Иорданияны эзледи киирерин чиигедири-биле кылган.

Ливан төлээ Сирияның амгы национал чаазан дүжүрериниң сорулгазы-биле Сирияже ийидыышкынының дугайын чугаалаан. Араб чурттарның төлээлекчилериниң мурнундан Джумблат «француз колонизмге удур Марокконун, Алжирниң болгаш Тунистиң арабтарының демиселинге мораль талазы-биле деткимче көргүзерин» конференцияга сүмелээн.

«Улустар аразының хоойлуларын чер болганга хүндүлеп көрген турарын база оларны ёзугаар Кыдат, ёзулуг Кыдат Каттышкан Нациялар Организациязынга кирген турарын база саналдаар күзелдиг ийик мен. Мен бо саналды араб делегейниң мурнундан конференцияның көрген турарынга киирип тур мен» деп Джумблат саналының төнчүзүнге чугаалаан.

Хүндүскү хуралга ол ышкаш Моол Арат Республиканың Эртемнер академиязының президентизи Джагварал, Иорданияның парламентизиниң депутады Абдель Кадер Ас-Салех, Улус төлээлекчилериниң бүгү-кыдат хуралының докторамал комитединиң даргазының орлакчызы Сайфуддин Азизов болгаш Японияның төлээзи, Токио университединиң профессору, атомнуг физика эртемниң талазы-биле тускай эртемниг Горо Томикага олар санал бергеннер.

Апрель 7-ниң кежээзинде конференцияның төлээлериниң алдары дээш элээн каш хүлээп алыышкыннар болган.

(СЭТА).

Италияда ажыл чок чоруктун өзүлдези

РИМ. Чазакка чоок «Итализ» агентилелиниң дыннадып турары болза, «чоокта чаа алдынган медээлер» ёзугаар алырга, 1954 чылдың декабрь 31-де Италияга ажыл чоктарның саны 2 миллион 344 муң 202 кижи болуп турган, тодаргайлаарга 1953 чылда турганындан 300 муң кижи хөй.

(СЭТА).

Атомнуг дайынга удур

БУЭННОС-АЙРЕС. Маңаа Аргентинаның тайбың камгалалының комитединиң калбак хуралы болган, ол хуралга атомнуг дайынга белеткелге удур Вена Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыыллазының талазы-биле кампанияның баштайгы түннелдерин үндүрүп көрген. Ол кампанияда ажылчыннар, тараачыннар болгаш интеллигенция киржип турар. Атомнуг чепсекти хоругдаары болгаш эңдере чепсеглениишкинни кызырары дээш көскү эртемденнер, чогаалчылар, конгресстиң депутаттары демисежип турарлар.

(СЭТА)

Америк генералдарның Мурнуу Кореяже чорааны

ПХЕНЬЯН. Мурнуу-корей парлалганың дыңнадыгларынга үндезилээш Кореяның төп телеграф агентилелиниң дамчыдып турары ёзугаар алырга, март айның дургузунда Мурнуу Кореяга америк шериг удуртукчулары удаа-дараалаштыр кээп чораанар. Маңаа АКШ-тың шериг министри Стивенсон, АКШ-тың Ыраккы Чөөн-чүкте чепсектиг күштериниң кол командылакчызы турган Хэдл болгаш ол дужаалды хүлээп алган Тэйлер база секи америк армияның командылакчылы турган Ван Флит олар чораанар. Олар Ли Сын Ман-биле чамдык чөвүлел хуралларны кылганнар, а ол ышкаш лисынманчы армияның чамдык дээди дужаалдыгары-биле база хуралдар кылган болгаш шериг черлерин хынап көрген. Тоньян Тхонсир деп мурнуу-корей агентилелдиң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Ван Флит улуг армияны тургузарынга болгаш өөредиринге Мурнуу Корея четчир санныг кижи курлавырлыг-дыр деп Пусанга медеглээн. Мурнуу-корей курлавырларның дугайында ол сактыышкын анаа-ла таварылга эвес. Ооң алган мурнунда Ли Сын Манның медеглээни болза, ол «соңгу чүкче походтуң херечизи болуруп» бодап турар болгаш АКШ ам-даа 10—20 мурнуу-корей дивизияларны чепсеглээр дээрзинге илеген турар.

(СЭТА).

Американнарның болгаш гоминданчыларның Дачэнь ортулуктарже киргени

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, апрель 7-де Кызыл Крестиниң кыдат нииитилелиниң гоминданчыларның болгаш оларның америк эдилериниң Дачэнь ортулуктарда араатанзыг чоруктарының дугайында илеткел чарлаан. Кызыл Крестиниң тускай комиссиязының ол ортулуктарга март 3-тен 22-ге чедир чоруткан истелгелериниң медээлеринге үндезилетинген ол илеткелде Дачэнь ортулуктардан болгаш өске-даа ортулуктардан 20 муң хире чурттакчыларны Тайваньче күш-биле сывырып алгаш барган американнарның болгаш гоминданчыларының кемниг херектериниң дугайында хөй санныг көргүзүүлерни киирип турар.

Илеткелде чугаалап турары болза, 1955 чылдың февраль 8-те, 500 америк самолёттарга үдеткен 100 ажыг америк судноларның ортулукка келгениниң соонда чурттакчыларны массалыы-биле сүрүп алгаш баар чорук эгелээн. «Ортулуктарга Американың далайының чадаг шериглери болгаш АКШ-тың шериг-далай флодунун тускай үрегдекчи-хоралакчы корпузу душкен, олар чурттакчыларны сывырып алгаш базарынга болгаш ортулуктарга үрегдээшкиннерни кылырынга дорт киришкеннер».

Илеткелдиң төнчүзүнде чугаалап турары болза: «Америк чепсектиг күштер болгаш чанкайшичи шериглер Дачэнь ортулуктардан болгаш өске-даа ортулуктардан 20 муң ажыг чурттакчыларны күш-биле сүрүп алгаш барган чорук—кижи төрелгетенге удур араатанзыг үүлгедиг болгаш кем-херектиг чорук-тур. АКШ-тың чазаның көгүдезинге кирген чанкайшичи шериглер америк чепсектиг күштериниң киржилгези-биле боттарының кем-херектиг бодалдарын боттандырарынга күштеп күчүлээшкининиң методун ажыглааннар».

(СЭТА).

Судтуң залындан

Бай-Тайга райониуң улус суду райониуң мал базазының эргелекчизинге ажылдап турган, 14 өшкүү, 2 инекти боду хуузунда өлүрүп, эътке ажыглаан болгаш 54 шээр малды, 7 инекти улуска чээлиге берип самчыгдаан Ондар Оолактың херээн үзүп шииткен.

Судтан ССРЭ-ниң дээди Совединиң Президиумунуң 1947 чылдың июнь 4-теги Чарлыының 2 чүүлү-биле бурудаткаш, О. Оолакты 12 чылда эдип чазаар күш-ажыл лагеринге шииткен болгаш ооң херенгизин хавырган райпога шилчиткен.

М. ЧИЖИТ-ООЛ.

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кулумчузу, бажын № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3 — 62, редакторнуң орлакчызының, иштики информация киллизинин —3—88, харылсалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый киллистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа киллистериниң база бухгалтерияның—3—65,

ТС—01967. Культура эргелелиниң типографиязы